

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Elävänä haudattu: Tosi kertomus vuodelta 1857 (Ps. 85, 10)

Author: Oskar Höcker

Release date: February 9, 2009 [eBook #28035]

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄVÄNÄ HAUDATTU: TOSI KERTOMUS
VUODELTA 1857 (PS. 85, 10) ***

ELÄVÄLTÄ HAUDATTU

Tosi kertomus vuodelta 1857 (Ps. 85, 10.)

Nuorisolle ja kansalle kertonut

OSKAR HÖCKER

Suomennos.

Helsingissä, 1881.

G. W. Edlund, kustantaja.

J. Simelius'en perillisten kirjapainossa.

1.

Autuas on jokainen, kuin Herraa pelkää ja hänen teillänsä vaeltaa. (Ps. 128, 1.)

Badenin maakunnan lounaisessa osassa on, ei kaukana ahtaasta Wehra-lakson suusta, pieni kylä Dossenbach. Vähäinen taloryhmä ei tarjoa mitään miellyttävää, paremmin se herättää surullisen tunteen; vaan sitä runollisempi on näköala ylt'ympäri tämän seudun. Jyrkät porphyri-vuoret kohoavat idässä, lännessä ylenevät Dinkelhergin kalkkivuoret, pohjaisessa esiintyy Schwarzwald rotkoineen ja laaksoineen tumman sinervänä, etelässä taas leviää näköalalle vuorinen ja niittyinen maa, ihana Schweiz. Ensin tervehtävät harmaapilveisessä etäisyydessä Bernin ylängön jättiläisvuoret, sinne tänne heittäen välkkyviä salamia, kun kirkas päivän paiste uurtaa ikuisia, kallioiden huippuja ympäröiviä jää-peittoja. Yhä enemmän ja enemmän vaan katse kääntyy siihen kuvaan, joka todistaa Jumalan mahtavuutta ja kaikkivaltaisuutta, ja josta poistaminen jokaiselle pitäisi olla vaikean, jonka rinnassa sykkii luonnon ihanuudelle hellä sydän.

Juuri tässä tilassa näkyi olevan eräs nuori mies, noin kaksikolmatta vuotta iältään, joka eräänä sunnuntai-ehtoonä keväällä 1857 oli laskeunnut eräälle Dinkelbergin kukkuloilta ja myötään katseli Bern'in ylängön lumisia huippuja. Pukunsa ilmaisi hänen talonpojaksi, leveä paidan kaulus peitti punaisen liivin yläpuolta, johon pitkä musta takki ulottui; lyhyet samanväriset roimahousut, valkoiset sukat, punanauhaset kengät ja viimein leveäliepeinen huopahattu päätti tämän, ympäristön katselemiseen vaipuneen, talonpojan puvun. Muotoansa ei voinut sanoa ihanaksi, sillä siinä oli suuremmassa eli vähemmässä määrässä sukuperänsä syvät piirteet; mutta tummansinisistä silmistänsä jalo nuoruuden tuli, niissä näki rehellisen, hyväsydämisen olennon, ikäänkuin rajattoman jumaloimisen ja kiittämisen Jumalaa, kaikkein kappalten Luojaa.

Antero, joka on uuden tuttavamme nimi, lienee jo tuntia kauvemmin maannut sammaltuneella kivellä, kun yht'äkkiä läheisyydessä kulkevalta polulta kuului iloista laulua ja heti sen perästä näkyi useampia nuorukaisia, jotka, kädet ristissä toistensa niskoilla, muodostivat kiinteän junan ja säännöllisesti astuen lähestyivät.

Myös alkoivat he uuden laulun:

"Puiden tuoksu, juoksu purojen
Oi ihanaa, mi laulu lintujen!

Mi iloinen ja riemuinen
Ja viini, mi juoma herttainen."

Tuskin olivat laulaneet viimeisen säkeen, kun sanainsa mukaan tehden jokainen taskustaan otti piipun-tyngän, jonka sisällyksen heti sytytti.

Tämä lyhyt este heidän astunnassaan oli synnä, että nuo iloiset pojat huomasivat sivulla makaavan Anteron.

"Katso tuonne", huudahti vanhin keskimmäiselle, "tuollahan istuu veljemme pastori uutta saarnaa sepittäen."

"Minulla on yhdentekevää", kuului vastaus, "minun puolestani tehköön hän, mitä haluaa, — kun vaan minun antaa olla rauhassa loruiltansa."

"Kuitenkin lausut totuuden, *Ruppert*", otti Antero sanoakseen. "Sinä vihaat minua sydämestäsi, sentähden etten sun elämätäsi puollusta; oi, ja kuitenkin pidän sua niin rakkaana, kuin vaan veli veljeänsä voipi rakastaa."

"Kuulkaa", ivasi Ruppert, "nyt avaa hän kohta paikan raamatusta ja alkaa: 'Ja kirjoitettu on —' ... hahaha!"

Toverit yhtyivät nauruun, sill'aikaa kun kyyneleet täyttivät Anteron silmät, ja himmensivät edessänsä olevan näköalan kokonaan.

"Heitä alakuloisuutesi", virkki hänelle nuorin, joka näistä oli hurskain. "Tee meidän tavalla, ole iloinen ja hyvä olento; surumielisyys ei kuitenkaan saata mihinkään."

"En ole alakuloinen, enkä surumielinen", vastasi Antero, "elämästäni iloitsen yhtä paljo, kuin sinäkin, niin, kentiesi paljoa enemmänkin."

"Koska niin on", sanoi vanhin, "miksi tekeydyt niin 'hienoksi' ja eroat kylän nuorukaisista?"

"Sentähden että hän huvitteleikse jotakin hurskaudellaan", keskeytti Ruppert ivallisesti, "siksi että paholainen on mennyt häneen ja tehnyt hänen ylpeäksi."

"Sen sinä valhettelet!" huusi veli aivan närkästyneenä. "Tiedät hyvin, kuinka mielelläni olen ystävien ja toverein seurassa ja iloitsisin viettä sunnuntaita heidän kanssansa; ainoastaan varani ovat liian niukat, niin ettei tarvitse ajatellani ravintolassa juoda olutta ja viiniä, kuten kaikki tekevät. Velvollisuuteni vaatii minun pitämään huolta vanhasta, köyhästä äidistäni ja minä kiitän Jumalaa siitä armosta, jota Hän minulle jo kauvan on osoittanut."

Tämä puhe vaikutti nuorukaisiin, paitse Rupperttiin, raaka veli vaan jatkoi tehdä muistutuksiansa eikä herjennyt, ennenkuin molemmat toverit uudestaan yhtyivät iloiseen nauruunsa.

"No, mitäs kuuluu", kysyi viimein Risto, "tahdotko käydä ravintolaan kanssamme, Antero, kun me kutsumme sinun vieraaksemme? Vai tahdotko, kuten tähän asti, jäädä kivellet maata ja tuijottaa ilmaan?"

"Kiitän kutsumisestasi", jatkoi Antero iloisesti, "vaan en voi erota tästä ihanasta näköalasta; sentähden pitkötkää matkaanne ja olkaa iloiset!"

"Hahaha", nauroi Ruppert, viitaten ylenkatseellisesti kädellään: "Hyvästi, Teidän Arvoisuutenne, Herra Pastori."

Yhteisellä riemulla lähtivät nämä kolme syleillen toisiansa matkaa jatkamaan ja huuliltansa

kaikui:

"Ken kieltää tahtoo laulun kunniaa?
Vapaa, raitis mielemme
Ainoa on rikkautemme."

Antero katseli heidän jälkeensä surullisella hymyllä, kunnes lähimmäinen kumpu poisti heidät hänen näkyvistänsä, sitten loi hän taas siniset silmänsä utuiseen etäisyyteen, jossa jäätiköt korkealla majesteettillisesti hallitsevat. Näin istui hän kauvan siinä, kunnes aurinko valmistautui levolle ja kasto jättiläisvuorten huiput tällä tavoin ikäänkuin lausuen ilta-rukouksen koko luonnon puolesta. Ja Antero tunsu taivaallisen hengähdysten, joka läpikäyppi Jumalan luomisen ja pannen kätensä lyhykäiseen, vaan hartaasen rukoukseen, katseli myötään kaukaisia vuoria, joista ei voinut luopua, ennenkuin laakson varjot ylenivät jyrkille vuorille ja verhoivat tämän paratiisillisen kuvan syvällä hämärällä. Silloin nousi nuorukainen ja astuskeli kylään päin. Sen suussa olevan ravintolan sisältä kuuli hän meluvia ääniä. Antero eroitti selvään veljiensä nyt jotenkin sorroksissa olevat äänet, jonka väkevien juomien ylellinen nauttiminen tavallisesti vaikuttaa. Antero värähti surullisesti, huokasi syvään ja kulki hiljaa eteenpäin, kunnes viimein saavutti vähäisen majan, joka oli hänen kotonsa. Pöngässä, sillä pirtiksi tätä ahdasta alaa oli mahdoton kutsua, oli jo täysi hämärä, kuitenkin astui nuorukainen yhtä varmasti, kuin selvällä päivällä, vastaiseen nurkkaan, jossa eräälle pimeässä olevalle ihmiselle toivotti hyvää iltaa.

"Jo täällä, Antero?" kuului vaimon vähän vapiseva ääni, "luulin sinun tänään kerran iloitsevasi ja menneen tansseihin, oi, varmaan olet surullinen, poika riepuni, kun vaan kerran kuussa sinulla on vapaa sunnuntai-ehdotto."

"En äitini", vastasi Antero, "minulla on tänään ollut enemmän nautintoa, kuin olisin tanssilattialla saanutkaan."

"Jo arvaan, olit taas vanhalla paikallasi Dinkelberg'illä siellä katselemassa kaukaisia vuoria. Ah niin, minäkin voisin ne hyvin nähdä, vaan silmäni ovat vuosien kuluessa heikontuneet että tuskin eroittavat kauemmaksi, kuin kahdeksan askeleen päähän."

Näitä sanoja seurasi huokaus ja sitten syytetyn tulitikun ritinä, muutaman hetken kuluttua valasi pönkkää huono öljylamppu. Sen valossa näkyi nyt, ettei Antero sanonut liiaksi, puhuessaan kurjasta äidistään; harmaapäinen kuihtunein kasvoin ja horjuva käydessään oli epäilemättä enemmän kuin turvan tarpeessa. Vielä muutamia vuosia sitten oli hän iloinnut kukoistavasta terveydestään ja tyytyväisenä erilaiseen kohtaloonsa iloisenä katsonut mailmaan; vaan yht'äkkiä ja odottamattomasti tempasi kuolo häneltä sydämensä lohdun, molempien poikainsa isän. Hän oli yksinkertainen mies, niinkuin vaimonsakin, ainoastaan sydämessänsä oli rakkauden enkeli asunut, tuo suojelushenki, joka useimmin on köyhän majassa, kuin rikkaan palatsissa ja sen turvissa oli näiden molempien puolisoitten sydämmet yhteensulaneet eikä kumpikaan voinut toisetta elää. Silloin tuli kuolo ja ummisti Anteron isän raukeat silmät ja uskollinen puolisonsa Refi kyynelöiden ja voitotellen syleili elotonta ruumista, sen arkussa levätessä; hän ei voinut luopua siitä, ollen varma muutamien päivien kuluttua tulevansa sen viereen lepäämään. Vaan kuolo ei saavu heikon kutsuessa, eikä rakkahin sydänkään pakahdu niin helposti, kuin luulisi. Onneton leski jäi eloon, vaan, elämänsä toive oli poissa ja sen kanssa voimansakin; vähän ajan sisään tuli hän harmaapääksi, surullinen taistelu sydämessään muutti tummat hiuksensa lumi-valkeiksi, soleva ruumiinsa kutistui tässä onnettomuudessa, — ainoastaan hellä, eroitettua puolisoansa kaipaava sydän ei pakahtunut, niinkuin hän oli uneksinut ja toivonut. Tumma muratti, joka koristi puoliso-vainajan pientä hautakumpua, levitti pitkät suojelevat kätensä haudan yli, ja kun se viimein sen kokonaan peitti, oli se uskollisena kuvana, poiseronneesta ja vanhimmasta pojasta Anterosta, joka muratin tavalla hennosta pojasta oli kasvanut voimakkaaksi nuorukaiseksi ja nyt koko olennessaan oli niin isä-vainajansa kaltainen, että Refi poloinen oli uudestaan nuortunut ja se aika palannut, jolloin hän oli ollut onnellinen morsio. Vaikka oli erhetyksissä, virkosi hän kuitenkin uudestaan, sillä koko rakkautensa hehkui nyt Anteroa kohtaan ja kentiesi olisi sydämeensä palannut rauhallinen, lempeän surun saattama, onni, jos paria vuotta nuorempi poikansa, Ruppert, olisi ollut veljensä kaltainen. Vaan hän ei ollut semmoinen, päinvastoin oli hän antaunut rajattomalle kevytmielisyydelle, joka, alhaisesta himosta syntyen, saattoi hänen synnin tielle. Molemmat veljekset tekivät päiväläis-työtä erään varakkaan talonpojan luona. Kuitenkin oli Antero ainoa, joka palkkansa lauvantaisin toi äidille, kun Ruppert sinä niinkuin seuraavinakin päivinä harvoin oli näkyvissä ja enimmäkseen vasta maanantaina taas ilmaantui; vaan silloin aina tyhjällä kukkarolla, sillä vaivalla ansaitsemansa palkan oli hän tuhlanut riettaisin huveihin. Kaikki kehoitukset eivät vaikuttaneet mitään häneen, ja kun Antero sitä enemmän jatkoi veljellistä käännetytointansa, muuttui Ruppertin entinen rakkaus häntä kohtaan vihaksi ja julkiseksi eripuraisuudeksi. Viimein kavala Ruppert saattoi asian siihen, että äitinsä omasta ehdosta pyysi hänen muu'alla etsimään itselleen makuusi'an, joten viimeinkin tuo kestävä tora ja riita pienessä kodissa loppuisi ja rauha, joka ennen siellä hallitsi, palaisi takaisin. Suurella ilolla tämä kevytmielinen nuorukainen siihen suostui: nyt oli hän kuitenkin oma herransa, jonka tulostansa ja menostansa ei kenellekään tarvinnut tiliä tehdä. Tämän itsenäisyyden surulliset seuraukset näyttäytyivät kuitenkin lii'an pian. Ruppert, taipuvainen nautintoon ja iloon, tuli työtä pelkääväksi ja antautui sentähden työssään monesti velalliseksi, niin että herransa, Flurenbauer, ankarasti häntä nuhteli. Vieläpä viimeiseltä oli useita kertoja tapahtunut, että Ruppert oli unhotannut koko työpäivän ja nukkunut, — yö-juoksun välttämätön seuraus. Rehellinen Antero, tähän anteeksiantamattomaan kevytmielisyyteen nähden, saattoi vielä enemmän, koska hänen täytyi salata äidiltä Ruppertin häjyt ilkityöt, sillä vanha rouva huononi huononemistaan ja velvollisuus sekä varovaisuus vaativat häntä kaikin tavoin säälimään.

Asiain näin ollen Antero iloitsi, koska aika, jolloin kevytmielisen veljensä täytyi mennä sotarintaan, oli lähestynyt. Ei ollut epäilemistä, Ruppertin olevan kelvollisen, sillä hän oli voimakas, pitkävartaloineen nuorukainen.

"Jo vuosi sitten peloitti minua eron hetki", virkki Antero äidilleen ehtoolla Ruppertin lähdön jälkeen, joka itsekseen hiljaa itkeä tihutteli, "sillä en minä voinut ajatella voivani olla veljen seuraa paitse. Mutta nyt katson minä eron Ruppertista olevan ainoan pelastuksen ja olen varma, että hän kelpomiehenä on palajava sotapalveluksesta, älkää itkekö äitini."

Antero ei laskenut lukuun muuta, kuin että Ruppert sotapalveluksessa julistettaisiin kelvolliseksi, vaan yhtä hän ei ajatellut, nimittäin mahdollisuutta, jos värvätty voi lunastaa itsensä ja Ruppertille — tämä onnistui. Eräänä lauvantaina palasi hän vielä kahden muun pojan kanssa, jotka samoin sotapalveluksesta olivat vapautetut, kotikyliin ja kaikki kolme menivät riemuten hiljasta kylän käytävää pitkin ravintolaan, jossa viinin ja oluen ääressä iloisesti nauttivat. Äiti ja veli odottivat turhaan Rupperttia; hän ei pitänyt vaivaa ansaitsevana, onneansa näille molemmille ilmoittaa.

"He tulevat sen jo näkemään", virkki hän juomatovereilleen, "ja vaikka mielelläni näkisin Anteron nurjat kasvot, joka luonnollisesti kovin siitä närkästy, etten sotamieheksi voi tulla, niin, kuitenkin tahdon kohtaamistamme karttaa, — äitini juttelee liian paljon minulle raamatusta ja kuolemasta sekä ijankaikkisesta kadotuksesta; vaan minä seuraan tuota vanhaa sananlaskua: Joka iloisesti on elänyt ja autuaasti kuollut, on häiritsevä paholaisen tilintekoa."

Tätä tosi-lausetta oikeassa muodossa: "Kuitenkin paholainen iloitsee hurskaankin kuolemasta, että sekin vaikeata on", ei tuo kevytmielinen nuorukainen aivan taitanut ja sitten kulki hän tovereinsa kanssa siellä täällä laulaen, meluten ja tupakoiden, tieltä ravintolaan ja ravintolasta tielle. Ja tällä huikentelevalla matkalla olemme tehneet hänen tuttavuuttansa ja tässä tilaisuudessa samalla kertoneet molempien veljesten kohtausten. Arvattavasti lukija löytää syyn kurjan Anteron surulliseen silmäykseen, kun hän huomaa nämä kolme laulavaa nuorukaista.

2.

Herra, kuinka usein minun pitää antaman anteeksi
veljelleni, joka rikkoo minua vastaan? (Matt. 12, 18.)

Oli viikkoa myöhemmin. Suloineen pyhäamun aurinko paistoi tilavan talonpoikais-pirtin akkunoista sisälle, jossa komea talon isäntä mukavasti istui vanhassa nahkatuolissa ja maistellen lasissa kuohuvaa rajakreivin viiniä, heitti kaikille suloisia silmäyksiä. Niin, niin, Flurenbauer tiesi elää, sen todisti aamiaisensa, joka oli pöydällä edessään, sekä vanha hyvä viini. Hän taisikin sen, sillä hän iloitsi varallisuudestaan, jonka saattoi melkein sanoa rikkaudeksi, ja jokainen olisi suonutkin hänelle hänen suloisen elantonsa, ellei Flurenbauer olisi suosinut tuota itserakasta lausetta "itse saapi, itse syöpi." Mutta hän ei suonut, lukematta omaa arvollista persoonaansa, kenellekään hyvää palaa eikä hyvää juomaa, vaan näyttäytyi enemmän mitä pahimman laatuselta.

Hän saattoikin suloisella hymyllä kuohuvan viinin huulillensa, kun pyhä-kellot alkoivat kuulua ja kutsua kristityitä pieneen Jumalan huoneeseen, siellä kiittääkseen Luojaa laupeudesta ja rakkaudesta. Flurenbauer kuuli juhlalliset äänet ja olisi kyllä ollut paikallansa, että hänkin olisi ollut kirkkoon menevien joukossa, sillä eikö hän tunnustanut varallisuuttansa ainoastaan Herran hyvydeksi? eikö hän vuodattanut hedelmälliseksi tekeviä auringon säteitä Flurenbauer'in laajoille vainioille ja antanut kasvaa hänelle tuon komean juoman, joka ihmisten sydäntä ilahuttaa? Ja kuitenkin näytti komea talon isäntä varsin toiselle, lipäsi kielellänsä ja kiljasi pirtissä työskentelevälle piialle:

"Missä on Antero? Hänen pitää tulla tänne."

"Ei, herra", vastasi palveluspiika, "tiedättehän, että Antero aina on ensimmäinen, joka menee kirkkoon, — hän on jo viisi minuuttia ollut poissa."

Talonpoika myrisi muutamia ymmärtämättömiä sanoja ja veti otsansa ryppyyn; hän vei uudestaan pikarin huulillensa ja viini näytti rauhoittavan hänen kiivastunutta luontoansa, sillä hän sanoi leikkisellä äänellä:

"Kun pastori Antero tulee kotio, niin sano hänelle, että tahdon häntä puhutella."

Piika nauroi ja meni matkaansa.

Pieni kylän kirkko ei ollut kaukana komeasta hovista, jota Flurenbauer kutsui omakseen, ja niin voi hän eroittaa hurskaat urun sävelet, jotka Jumalan huoneesta tunkeutuivat hänen korviinsa, eikä hän kuitenkaan kuullut niitä, kun ajatteli maallisia asioita, vieläpä nauroi sangen kavalasti, ja näöstänsäkin huomasi oitis, hänen jotakin edullista seikkaa mieltävän, kun kansa hiljaisessa hartaudessa lauloi:

"Mä rukoilen, Isä, sinua,
Kuin murheess' ja tuskiss' autat,
Vahvist' vahvaan uskoon minua,
Sinun Pyhän Henkes' kautta:
Kun minä jätän tämän luolan,
Josta ei hengiss' päästä,

Ann' ilon kanss' silloin kuolla,
Ja helvetit' minua säästä."

Jumalan palvelus oli lopussa, sydämissään vahvistettuina menivät kirkkomiehet kotio.

Vanhan äitinsä rinnalla kulki Antero, saattaen häntä pienelle majalle. Kuinka mielellään hän olisi jäänyt äitinsä luo, kuinka mielellään hän keskenäisessä ajatuksen vaihtuksessa olisi vielä kerran kuunnellut saarnan sisällystä, vaan hän ei uskaltanut enää viipyä, sillä hänen täytyi palata maallisen herransa palvelukseen. Tosin tänään ei tehty työtä kedolla, vaan sitä vastoin oli huolehtiminen karja navettaan, joka toimi vuorotellen tapahtui sunnuntaisin rengin ja talon työmiesten välillä. Tänään se oli Anteron velvollisuutena ja uskollisena alammaisena hän kiiruhtikin toimituspaikalleen. Vielä oli hän vettä noutamassa, kun piika huusi:

"Antero kiiruhda, isäntä kysyy sinua."

"Niin, taivahiseni, täytyy kuitenkin ensin huolehtia eläimet", vastasi Antero.

"Minä otan työn tehtäväkseni", vastasi hyväntahtoinen piika, "mene oitis isännän tykö, sillä hän ei näytä minusta muutoin olevan hyvällä tuulella."

Antero kiitti palveluspiikaa ja käänsi askeleensa isännän luo.

"No, onko Antero pastori vihdoinkin täällä?" virkki hänelle Flurenbauer, jonka päähän nauttimansa viini hieman näkyi kajahtaneen, kuten hänen hohtavat kasvonsakin osoittivat. "En suvaitse mielelläni, että renki isäntäänsä odotuttaa."

"Minun puolestani se ei ole aikomuksella tapahtunut", vastasi Antero, "olinhan kirkossa."

"Eipähän", tiuskasi talonpoika, "isännän palveleminen edelläkäypi Jumalan palvelusta."

"Sitä mielipidettä en minä ole", virkkoi Antero rauhallisesti, vaan vakaasti. "Jumala on ylin ja ensimmäinen kaikista herroista, ja joka häntä ei palvele, hän on oleva maallisia herrojansa kohtaan vasta oikein leväperäinen."

"Lörpötystä vaan loppumatta", kiljasi Flurenbauer ja otsallensa vetäytyi paljon ryppyjä. Hän nousi vaivaloisesti istuimeltansa ja käveli kädet taskussa akkunan luo, ja katseli vaieten akkunasta kadulle. Antero, epätietoisena, lähtisikö hän vai viipyisi, virkkoi vihdoinkin:

"Olette kutsunut minua. Mitä minulta tahdotte?"

"Taidathan odottaa, poika, kunnes itse alan", sanoi Flurenbauer karkeasti. "Katsopahan tätä uppiskasta keltanokkaa." Tämän sanottuansa kääntyi uudestaan akkunaan päin, taas kotvasen aikaa vaietukseen.

Antero huomasi, ettei tainnut mitään oikullista talonpoikaa vastaan, ja laskeutui sentähden uunin vieriselle penkille istumaan, kärsiväisyydellä odottaen lisää. Kun Flurenbauer kotvan aikaa oli seisonut akkunan ääressä vuoroonsa sen ruuduilla rumputtaen ja taas vihellellen, kääntyi hän yht'äkkiä ja kiljasi tuimalla äänellä Anterolle, joka myös oitis nousi:

"Veljesi on kaunis renttu, jolle tahdon pitää pienen puheen. Jo kahdeksan päivää sitten palasi hän Freiburg'ista, kuitenkin hän ei hetkeäkään ole katsonut töihinsä. Luuleeko hän, minun pitäväni antaa korkeata palkkaa hänelle laiskuttelustaan. Kauempaa en enää tarvitse, etenkin nyt, kun ajat ja palkat ovat huonot ja tuskin suolaa saapi leivälleen."

Antero ei vastannut mitään, vaan heitti paljon sano van silmäyksen tyhjään viinipulloon, samoin kuin murkinan tähteesen, jotka vielä olivat pöydällä. Flurenbauer huomasi sen ja kutsui vihaisesti palvelijaa, nuhdellen häntä, että jätti kaikki käsille, mitään korjaamatta. Kun palvelija oli lähtenyt pirtistä, otti Flurenbauer taas sanoiksi:

"En voinut saada roistomaista veljeäsi silmiäni eteen, kun hän kuljeksi milloin siellä, milloin täällä; kuitenkin sano hänelle, että, ellei hän huomisesta palaja työllensä ja ole ahkera, on hän palveluksestani vapaa. Nyt ei ole, Jumalan kiitos, puutetta työmiehistä ja hänen kaltaistaan ei ole vaikea saada. Niin, sitä minulla oli sinulle sanomista; voit nyt mennä toimituksellesi talliin."

"Minä varottaisin mielelläni kevytmielistä veljeäni", vastasi Antero, "jos vaan vois, vaan minäkin saan häntä yhtä harvoin nähdä, kuin te, ja teidän pitää itse sanoa hänelle, mitä minulle olette antaneet tehtäväksi." Tämän sanottuansa meni Antero oveen päin, vaan talonpoika huusi hänelle:

"Veljesi on roisto ja sinä olet nokkaviisas poika, jolle mieluummin antaisin päästö-kirjan, jos —"

"Jos ette minua hyvin tarvitsisi", päätti Antero nauraen, "niin, sanokaa vaan suoraan."

Talonpoika puristi nyrkkiänsä ja renki meni askareillensa. Vaan työ ei tahtonut käydä päinsä Anterolta, kuten aina tavallisesti tapahtuu, kun ihminen on hajamielinen ja ajattelee muita asioita. Yhä enemmän ja enemmän kevytmielisen veljensä kuva astui sydämeensä ja hän kysyi hiljaisella epäilyksellä: "Mikä on Ruppertista tuleva?"

Murheellisena ja alakuloisena lähti hän iltamyöhällä kotimatalle. Jo oli astunut majansa kynnykselle, kun kadun päästä kaikui hurja melu. Nopeasti kääntyi Antero siihen suuntaan, kun taistelevien äänien joukosta huomasi Ruppert'inkin. Päästyänsä ravintolan edustalle näki Antero päihtyneen veljensä makaavan maassa, nyrkkejensä uhkaavana osoittaen isäntää vastaan, joka muutamien talonpoikien kanssa seisoi ovella.

"Odota vaan, sä paksu ihravatsa", huusi Ruppert käheällä äänellä, "rankaisematta et minua ole häväissyt, — minä olen sen sinulle kostava!"

"Sen saat tehdä", sanoi isäntä ylenkatseellisesti, "vaan parempi ja kunniallisempi olisi, jos velkasi maksaisit."

"Mitä on oikeastaan tapahtunut?" otti Antero heti sanoakseen. "Te pidätte semmoista melua, kuin jos koko kylä olisi liekissä."

"Onko pastorikin täällä?" sanoi Ruppert ivallisesti, vaivaloisesti koettaen nousta ylös maasta. "Nyt on kohta saarna alkava."

"Pidä turpasi", huusi talonpoika kevytmieliselle pojalle. "Sinulla ei ole todella syytä soimata veljeäsi. Hän on rehellinen, ahkera poika, ja sinä sitä vastoin kammottava roisto, joka Jumalalta aikansa varastaa."

"Mitä", huusi Ruppert kiihtyneenä, "te alatte jo? Tunnetteko halua, saada muistutusmerkki tyhmään kalloonne? Ja se on heti tapahtuva!"

Sitten hoiperteli, nyrkkiänsä korkealle kohottaen, ovella seisovaan joukkoon päin, vaan tuli muutamia askeleita päämaalistaan ja satuttikin, talonpoikain päin asemasta, ravintolan seinään, läsnäolevien suureksi iloksi. Anterolla oli vaivaa hillitä talonpoikien ilkamoitsemista, myös sai hän kysymyksensä uudistamalla tietää alun riitaan.

"Ruppert", kertoi isäntä, "on juonut tuopillisen toisensa perästä ja sitten tullut tappelunhimoiseksi, niin että Lopulla ei auttanut muu, kuin heittää hänet ulos. Vaan nyt hän on toimittanut niin, ettei hän voi velkaansa maksaa. Jos ken ei mitään ansaitse, niin jääköön koreasti kotio ja juokoon vettä, ja älköön rehelliseltä ravintolan isännältä ryöstäkö niukkaa ansiota. Hyi turmellusta!"

"Niin, hyi", yhtyivät talonpojat, "se on selvää petosta!"

"Ystävät ja naapurit", sanoi Antero saattaen heidät vaikenemaan, "älkää minun tähteni jatkako riitaa."

"Olet hyvin puhunut, Antero", vastasi isäntä, "koska et ole vahinkoon osallinen; vaan minä kysyn, kuinka saan rahani takaisin?"

"Ei niin, ole toki rauhallinen", huusi Antero närkästyneenä. "Summa ei liene todella niin suuri, etten sitä sinulle voisi maksaa."

"Mitä? Sinä tahdot veljesi edestä maksaa?" kysyi isäntä sangen iloisella äänellä. "No, se on hyvästi sinulta. Niin, niin, minä olen sen aina sanonut, Antero on rehellinen, ja sangen kelpo poika."

"Se hän onkin", huusivat kaikki, "eikä Ruppert laisinkaan ansaitse häntä veljeksensä."

Antero ei kiittänyt imartelevasta ylistyksestä, eikä vastannut mitään, vaan kuitenkin veti hän pienen, nahkaisen raha-kukkaronsa esille ja vapautti isännän huolestansa, jonka jälkeen hän tarttui hoipertelevan Ruppertin käsivarteen ja astui hänen kanssansa kylän katua alaspäin. Kun olivat niin kaukana talonpojista, ettei heitä saatettu kuulla, alkoi Antero rauhallisella, vaan vakaalla äänellä:

"Sinussa pitää tapahtua muutos, Ruppert; tuota kevytmielistä elämää on sinun mahdoton jatkaa."

"Hähä", nauroi Ruppert nenäänsä, "eikö niin, minun täytyy tehdä työtä, siksi kuin en enään säästä

luitanikaan, että saatan sinulle ja äidille antaa rahaa?"

"Pahoin meidän kävisi, jos sinun apuusi täytyisi luottaa", jatkoi Antero, "päinvastoin saattaisit joutua siihen tilaan, että sinun täytyisi turvautua meidän sääliväisyyteemme. Sillä jos et kuule minun varoitustani ja heitä roistomaista elämäsi, niin ei kukaan talonpoika ota sinua enään palvelukseensa ja sinä jäät sitte kerjäläiseksi."

"Hahaha", nauroi Ruppert, "vielä ei olla niin pitkällä, veli pastori, ja jos ainoastaan pari päivää viikossa teen työtä, niin on siinä kylläksi kurkulleni ja vatsalleni."

"No niin", vastasi Antero nostaen olkapäitensä, "joka ei neuvoa ota, se ei avusta parane. Vaan niin paljo saatan sinulle sanoa, että Flurenbauer on heti sinulle antava päästö-kirjan, ellet huomisesta säännöllisesti pidä huolta työstäsi; sen hän on tänään minulle sanonut, siinä aikomuksessa, että sinä minun kauttani saisit sen tietää, ja tiedähän sinä hyvin, että tuo vanha pöllö on mies lupaustansa täyttämään. Niin, tässä on sinun olopaikkasi, minä saatan siis nyt jättää sinun, olletikin kun sinulla ei ole porrasta johon astut. Mieti tarkasti, mitä olen sanonut, tutki itseäsi, ja nyt hyvää yötä."

Antero päästi veljensä käsivarren, jota hän tähän saakka oli pidellyt, ja katosi seuraavassa silmänräpäyksessä pimeyteen. Mutta parantumaton Ruppert ei laiminlyönyt, vähän mietittyänsä vastata laulaessaan irstaisia juomalaulujansa.

3.

Herra on Jumala, joka meitä valistaa.
(Ps. 118, 27.)

On ihmisiä, joiden kevytmieliseen olentoon kaikki kehoitukset, hyvät opit ja varoitukset yhtä tehottomasti vaikuttavat, kuin nuolet rauta-paitaan. Jokainen kovuus ja hyvyys on näille pimitetyille ihmislapsille turha, he nauravat kaikille hyvälle opille, siksi kun muutoin kova onni rautaisella, kaikkea pahoittavalla kädellään heidät sortaa ja uppiniskaisuutensa vihdoin masentaa, tahi johdattaa heidät varmaan perikatoon. Tämä kokemus elämästä ilmaantuu joka päivä monen monituisissa esimerkeissä ja sentähden Jumala kyllin varoittaa kevytmielistä, vaan harvat häntä kuulevat; enemmistö pikemmin vaatii rankaisevaa kohtaloa, ja syöksyy varmaan perikatoon. Niin oli mailman alusta ja edespäin on niin oleva, kunnes viimeinen päivä joutuu, jolloin meillä kaikilla on tili tehtävänä.

Nautinnon himot!... Se kiihko on jo monet vieroittanut oikealta tieltä; se muodostaa varman tikapuun kadotukseen, jonka portaina ovat mitä erinkaltaisimmat rikokset. Ensin on valhe, johon nautinnollinen tekeytyy syylliseksi, sitte tulee viekkaus, niin, itse ryöstömurhakin, sillä nautinnonhimoinen raivaa viimein joka esteen tieltään, saattaaksensa tyydyttää himojansa. Kysyhän rosvolta tahi murhaajalta, joka seisoo oikeuden edessä ja joka tulee julistettavaksi syylliseksi, alkua rikokselliseen elämänsä — ja kymmenestä tapauksesta saat yhdeksän tällaista vastausta: "Olin laiska, en tahtonut tehdä työtä, tahdoin vaan nauttia. Nuoruudessani en oppinut mitään, en voinut siis miehenä itseäni oikein elättää. Mutta kun sydämmeni taipui nautintoihin ja huveihin, niin hankin itselleni kaksi luvatonta keinoa, s.o. ryöstin lähimmäiseltäni omaisuutensa."

Silloin olisimme vielä kerran saarnanneet siveyttä, hyvin vakuutettuina, että niin moni nuori sydän, jossa seuraelämän syövä vika helposti karttuu, on lukeva näitä varoittavia sanoja; mutta lankeevatkohan ne hedelmällisinä siemeninä hyvään maahan? Suotakoon vastaus meille anteeksi, sillä monta on Ruppertin kaltaista, ja me tiedämme, etteivät kaikki hyvät opit olisi tähän kevytmieliseen nuorukaiseen vaikuttaneet mitään, koska hän kuului pimitettyjen joukkoon, jotka kovaa onnea vaativat. Kuitenkin vastusti hän Flurenbaueria, kun ei hän ollut hänen kutsunnallensa kuulijainen ja vasta kolme päivää myöhemmin saapui työhön. Arvattavasti sai hän heti eronsa, kun Flurenbauer itsepintaisesti täytti, mitä hän uhkamielellä silmämääräksensä oli asettanut. Vaan ken nyt ajattelee Ruppertin siitä joutuneen epäilykseen ja katumukseen niinkuin ajattelevaiselle ihmiselle tässä kohden olisi tapahtunut — hän on suuresti erehtynyt. Parantumaton poika vaan nauroi entisen isäntänsä silmien edessä ja meni matkoihinsa sanoen: "Hovit ja talonpojat tarvitsevat kyllä työmiehiä, vaate ja ruoko aina annetaan!"

Hän löysikin muutaman tunnin matkan päässä olevassa Enkendorfissa palveluksen erään talonpojan luona, joka oli tunnettu ystävälliseksi ja hyväntahtoiseksi isännäksi ja antoi kalliin palkan alammaisillensa. Antero hengitti lievemmin ja lähetti äitinsä kanssa rukouksia taivaalle Ruppertin puolesta. Ne näkyivät jo tulleen kuulluiksi, sillä kaikki tiedot, jotka Antero sai kotio veljensä käytöksestä, ennustivat hyvää; Ruppert näytti ahkeralta työmieheltä, oli ajallansa toimituksessansa ja pysyi siinä illan joutohetkeen saakka. Ravintolassa hän joutohetkillänsä kävi säännöllisesti, kuitenkin ei vielä tapahtunut että hän siellä riitaa eli toraa olisi alkanut. Asioiden näin ollen saattoi Antero toivoa hyvää tulevaisuutta lievennetylle sydämmelleen ja oli jo aikomuksessa lähestyä Rupperttia entisellä veljellisellä rakkaudellaan, kun kevytmielisyys uudestaan sai vallan ja himo nautintoon ja huveihin ilmestyi. Sanomattomalla surulla kuuli kurja Antero veljensä muuttumista. Ruppertin isäntä oli hänen kevytmielisyystensä antanut ehtimiseen varoituksia; vaan kun hän suoraan näytti, että kaikki niin hyvät kuin pahatkin sanat hänelle olivat turhat, niin tuo roistomainen palvelija sai ero-kirjan.

Aikomuksemme ei ole lähemmin kertoa niin turmeltuneen ihmisen inhoittavaa elämänjuoksua, kuin Ruppertin oli. Tahdomme vaan mainita, että se huono maine, joka heti Ruppertin nimelle

tuli, teki hänen kykenemättömäksi saamaan ansiota. Ei talonpoika eikä työmieskään tahtonut hänestä tietää mitään ja niin joutui hän — Anteron oikean ennustuksen mukaan — äitinsä ja veljensä sääliväisyyden alaiseksi. Anteron oli nyt pitäminen huolta kahdesta ihmisestä, äidistänsä ja roistomaisesta veljestänsä. Flurenbauer ei maksanut kallista palkkaa ja jos Anteron olisi pitänyt vähentää kulunsa, rehellenä miehenä tullakseen toimeen, olisi se ollut vallan mahdotonta. Ken tuntee elatuksen huolen, hän käsittää myös helposti epäilyksen, joka tämän poika-raukan valloitti, koska hän parhaimmalla tahdollansa ja säästäväisyydellensä ei keksinyt mitään toivoa. Tähän kalvavaan suruun yhtyi vielä toinen yhtiä suuri, kun nimittäin vanhan äidin terveyden tila, monien huolien vuoksi nuorimman poikansa tähden, antoi aihetta suureen pelkoon. Mutta Antero rakasti tätä vanhaa vaimoa lapsellisen rakkauden täydellä hellyydellä, eikä ainoatakaan iltaa kulunut, jolloin ei hän hartaasti olisi rukoillut Jumalaa, saadaksensa vielä kauvan pitää tuon hänelle niin kalliin vanhuksen luonansa. Äiti virkosi nähtävästi, saadessansa kuulla Ruppertin parantumista; vaan sitä kovemmin vaikutti häneen nyt tämä uusi sanoma. On ymmärrettävää, että arkatuntoinen Antero häneltä peitti surunsa, vaan rakastavalta äidin sydämmeltä eivät jääneet huomaamatta varjot, jotka tuon tuostakin Anteron otsalle kokoontuivat; myös kuuli hän ne huokaukset, jotka hiljaisessa yössä tunkeutuivat Anteron surulla täytetystä sydämmestä. Kaikki nämät havainnot vaikuttivat vahingollisesti huonolle terveydellensä, ja niin kitui hän päivä päivältä. Kuinka mielellään hän ei olisi tehnyt työtä, saattaaksensa jokin määrin vähentää rakkaan poikansa huolta, vaan Jumala oli häneltä ottanut sen mahdollisuuden vähentäessään häneltä ihmisen jaloimman aistin, näön lahjan. Niin vallitsi viheliäisyys, suru ja murhe vähäisessä majassa ja jos joskus joku laulava ääni kuultiin tässä kurjassa tilassa, oli se Ruppertin, joka, työttömänä miehenä, taas asui vanhempiensa kotona. Kevytmielinen veljemme oli todellakin syvälle vaipunut, sillä hän oli kadottanut kaiken hävyn ja kunnian tunnon, eikä huolinut vähintäkään äidin ja veljen vaivoista ja suruista. Päiväkaudet ajelehti hän vaan ympäri ja vasta myöhään illalla palasi hän kotio, turhaan ravintolan edustalla väijyttyänsä jotakin anteliasta tuttavata toivossa, että tämä hänelle jonkun ryyppyn tarjoisi.

Toukokuu oli sillä välin levittänyt kauneutensa ja lehdissä, oksissa, heinissä ja puissa liikkui kevään luomisvoima, kunnes koko luonto oli rikkaassa kukkaispuvussa ja se juhlapäivä oli lähestynyt, jolloin tuhansittain tuhannet kukkaiset, vienon tuulen heiluttamina, ilmoittivat keväimen alkaneeksi ja riemuitsevat lintuiset yhteisesti ylistivät Jumalaa.

Tämän kaiken Antero tunsu sydämmessänsä, kun hän muutamana sunnuntaina eräältä Dinkelbergin kukkuloista katseli ylt'ympäri olevia laaksoja ja taivasta kohden kohoavia vuoria, joiden lumiset huiput, ikäänkuin kunnianarvoiset vanhukset, katselivat noita nuoruuden voimasta ja puhtaudesta loistavia niittyjä ja ketoja, jotka syvällä heidän allansa auringon säteiden paahtamina rehoittivat. Todellakin, Jumalan luominen on ihmeellinen ja jokainen hellä sydän tuntee itsensä näitä nähdessänsä koroitetuksi ja vahvistetuksi; mutta jos surut ja murheet asettuvat ihmisen sydämmeen, jos silmä himmenee tuskan kyyneleistä ja suuri taakka painaa sydäntämme, silloin rauhallinenkin maiseman kuva, olkoon se kuinka ihanan vuodenajan loistossa tahansa, esiintyy kolkkona ja synkkänä. Niin kävi Anterommekin, ja kun päivä kultaloistollaan laskeutui lännessä, kun metsän siivekkäät laulajat virittivät ilta-laulunsa ja tuuli laaksosta saattoi Dinkelbergille kaukaiset kellon äänet, — silloin lieveni poika-poloisen sydän surusta ja kyynel kyyneleeltä tunkeutui sinisistä silmistänsä.

Nopeasti pyyhki hän kuitenkin surun jäljet pois, kun hän aivan lähellä kuuli askeleita ja eräs vieras kisällä astui hänen luoksensa.

"Hyvää iltaa, toveri", kuului vasta-tulleen huulilta, "tahdotteko olla hyvä ja saattaa minua oikealle tielle? Olen vieras näillä seuduilla ja, kuten näyttää, hairahtanut oikealta tieltä."

"Minne aiotte?" kysyi Antero.

"Schweiz'iin", kuului vastaus, "ja sinne Hauenstein'iin, jossa nyt tulee suuri rautatie-tunneli rakennettavaksi. Minä tahdon siellä työmiehenä ansaita rahaa."

"Silloin on teillä vielä pitkä matka edessä", vastasi Antero, "ennenkuin matkanne päämaaliin ehditte."

"Kuinka pitkältä mahtanee vielä olla?"

"No niin, kahdentoista tunnin matka; otaksuen, että aika tavalla kävelette."

"Tuhat tulimmaista!" huudahti vieras, vastenmielisesti hämmästyen, "silloin täytyy minun pysäyttää matkani tältä päivältä, sillä ilta joutuu ja maja on väsyneille jäsenilleni tarpeellinen. Onko täällä läheisyydessä paikkaa, jossa halvalla saapi hyvän majan?"

Antero mainitsi koto-kylänsä, joka oli erään kummun takana.

"Jos tahdotte", sanoi Antero, nousten ylös, matkamiehelle, "niin tahdon saattaa teitä Dossenbach'iin ja näyttää teille ravintolan."

"Otan kiitoksella vastaan tarjouksenne." Ja heti senjälkeen kulkivat molemmat eteenpäin. Matkalla ilmoitti vieras, joka kutsui itsensä Nadleriksi, olevansa Pfalz'ista kotoisin ja siellä muurarin-kisällinä omanneensa sangen etuisan paikan. "Mutta tästä huolimatta hylkäsin sen, kun eräs ystäväni kirjoitti Hauensteinista, siellä etsittävän kelvollisia työmiehiä ja semmoinen palkka maksettavan, jommoista ei muualla ole saatavissa. Ajatelkaa vaan", jatkoi kertoja vähäisen vaitiolon jälkeen, "minä saan tavallisena miehenä päivässä kymmenen frankia. Jos minä nyt puolen vuotta teen työtä tunnelissa, saatan säästää itselleni joukon yli tuhannen frankia; —

semmoinen rahasumma riittää, päästäkseni kotona itsenäiseksi."

Anteron aivojen läpi lensi kuin salama, ja sydämessänsä oli kuin uusi, kirkas päivä olisi noussut elämänsä radalle.

"Eiköhän tunnelirakennuksessa vielä enemmän työvoimia tarvittaisi?" kysyi hän pidätetyllä hengähdyksellä vieras-toveriltaan.

"Sen kyllä luulen", sanoi pfalzilainen. "Kaikkiin maihin on annettu käskyjä, ja vaikka Saksanmaasta, Ranskasta, Italiasta, niin, vieläpä Englannistakin parvittain tulvailee työntekijöitä Hauensteiniin, ei niitä silttekään ole kylliksi."

"Täytyy epäilemättä olla ammattilaisen, voidaksensa tunneli-rakennuksessa tulla vastaanotetuksi", jatkoi Antero tutkien.

"Vieläpähän mitä", vastasi Nadler, "katsokaapa minua: ymmärrätkö minä mitään vuorityöstä? Joka Hauensteinissa tahtoo työtä saada, tarvitsee ainoastaan pari vahvaa kättä ja terveen, jäntevän ruumiin."

Antero pyysi pfalzilaisen lähemmin kertomaan kaivantotoista, kuin myös koko tunneli-rakennuksesta, jonka toveri sangen mielellään tekikin.

"Te ette minusta näytä taipumattomalta, myöskin koettamaan Hauensteinissa", sanoi Nadler nauraen, kun hän ja Antero jo saapuivat ravintolan ovelle. Antero nyökkäsi päätänsä ja lisäsi, tarttuen uuden tuttavansa käteen hyvästijätöksi:

"Tahdotteko minulle osoittaa yhden avun?"

"Jos voin, niin vallan mielelläni."

"Kertokaa minulle kirjeessä, jos Hauensteinin olot todellakin ovat niin hyvät, kuin teille on kerrottu, jos vielä enemmän työvoimia tarvitaan, ja jos minunlaistani otetaan vastaan tarjoutuessani."

"Tämän kaiken tahdon täydellisimmästi teille vastata", sanoi pfalzilainen, "teidän pitää vaan antaa minulle osoitteenne."

Antero täytti heti käskyn, jonka jälkeen hän seuraajansa kanssa astui ravintolaan, tullaksensa vakuutetuksi, jos Nadler siellä voi saada majan yöksi; rehellinen kisälli oli tullut hänelle rakkaaksi ja hän päätti ottaa tämän majaan, vaikka se oli pieni, jos hän ei täällä yösijaa saisi. Nadler otettiin sillä välin hyvin vastaan, etenkin kuin hän oli Anteron saattama, jota isäntä suuresti kunnioitti.

Iloinen pfalzilainen kutsui Anteron kanssansa juomaan tuopin viiniä ja kilistämään onnelliseksi tulevaisuudeksi. Vaikka Antero ahkerasti karttoi ravintolaa, ei hän kuitenkaan tänään sitä voinut, ollaksensa uskollinen perusaatteillensa, ja kun pfalzilainen yhä enemmän miellyttävästi ja jännittävästi kertoi Hauensteinin suuresta maanalaisesta rakennuksesta, niin oli jo jotenkin myöhäinen, kun Antero vihdoinkin nousi ja erosi uudesta tuttavastansa.

"Minä toivon", sanoi jälkimmäinen, "ettemme viimeistä kertaa tänään ole nähneet toisiamme ja siis toivotan teille: iloista kohtaamista!"

Kun Antero oli astunut pimeälle kylän käytävälle, riensi sivuitsensa eräs olento, Antero kysyi seisautuen: "Ken siellä?"

"Ken siellä?" kajahti ivallisesti, "onko sopivata mennä niin myöhään illalla kotio kuin pastori Antero nyt, ja varsinkin ollessansa semmoisena, kuin tuo korkea herra nyt, joka halukkaasti on nauttinut vanhaa viiniä."

Antero oli heti tuntenut veljensä äänen; hän harmistui salaa että hänen ravintolan edessä piti kohtaaman Ruppertin, joka nähtävästi kurkistellen oli seisonut akkunan edessä.

"Niin; niin", jatkoi kevytmielinen veli ivallisesti, "päivällä ollaan ihmisten edessä olevinansa siveyden saarnaajia, vaan yöllä hyvitellään viiniä, juuri niin kuin varmaan muutkin ihmiset ovat tehneet, joita tuomitaan ja joiden päälle kirousta ja kauhua huudetaan. Oi teitä, ulkokullattu poikuus!"

"Minulla ei ole halua panettelemisasiä vastustella", sanoi Antero, "vaan niin paljon tahdon sanoa sinulle, että Jumala antaa viinin kasvaa, jolla hän ilahuttaisi ihmisten sydämiä, ja joka tätä jaloa kasvia kohtuullisesti nauttii, ei tarvitse vähintäkään hävetä Jumalan eikä ihmisten edessä, jos nimittäin koko päivän on ankarassa työssä viettänyt."

"Se on taas tuo kirottu tarkoitus", huusi Ruppert äänellä, joka ilmoitti sisällisen vimmansa. "Jumalan kautta! minä olisin iloinen, jos sinua, siveydensaarnaaja, en enää koskaan näkisi!"

"Siihen voipi tulla neuvoa", vastasi Antero vakavasti ja kiiruhti askeleitaan, kuu Ruppert kotvasen jäi seisomaan ja miettimään näitä arvoituksen kaltaisia sanoja.

4.

Minä nostan silmäni mäkiin päin, josta minulle apu tulee.
(Ps. 121, 1.)

Pfalzilainen veli piti sanansa ja lähetti jo kahdeksan päivän kuluttua Anterolle kirjeen, jossa tyystin kertoi tunneli-rakennuksessa vallitsevat olot; ja ilmoitti ystävällensä, hänen puolesta puhuneensa erään työnjohtajan kanssa, jolta sai luvan, että Anterolla olisi palvelus Hauenstein'issa, varsinkin jos hän on voimakas ja ahkera mies. Kirje päättyi kehoituksella, että Antero heti sitoisi myyttynsä ja tulisi.

Antero luki monesti kirjeen. Vaikka hän vakavasti oli päättänyt käyttää sopivaa tilaisuutta, vähässä ajassa koota säästö-rahoja, niin tunsikin hän kuitenkin pelvon sydämissänsä, josta koko päivänä ei päässyt erillensä ja joka myös ilmautui, kun hän illalla äidille ilmoitti aikeensa. Vanha rouva vapisi ja vasta kotvasen kuluttua taisi hän vastata.

"Oi, Antero, älä tee sitä, vaan jää tänne luokseni, varsinkin koska en sinutta voi elää!"

"Emme kauvan tule olemaan eroitettuina", alkoi poika uudelleen, "ja sitte olemme vapaat kaikista huolista, minä tuon kanssani kauniin rahasumman ja me ostamme vähäisen maatilan, jota jo kauvan olemme toivoneet."

"Se on kaikki oikein ja hyvin", huokasi kurja Refi, "vaan kuka saattaa sanoa, että sinä terveenä ja raitisena olet palajava? Äskettäin kuulin vanhalta Majjalta, jonka tyttären poika myös on palveluksessa Hauensteinin tunneli-rakennuksissa, että nuo maan-alaiset työt eivät ole ainoastaan vaivalloisia, vaan myös vaarallisiakin, ja että suuria vuoria läpikaivettaissa ja särjettäissä moni ihmishenki on tullut uhriksi."

"Saattaa kyllä olla", sanoi Antero ja tuo levottomuus, joka koko päivän oli häntä kalvanut, valloitti uudestaan hänen sydämensä. "Olemmehan kaikkialla Jumalan kädessä, äitiseni, joka sitte teemme työtä vapaalla kentällä eli pimeässä vuorikaivoksessa, ja eikö Hän voi meitä poiskutsua niin siellä kuin täällä, jos Hän sen kerran tahdossansa on päättänyt?"

"Tietysti, Antero, tietysti", huohti vanha rouva, "ja kuitenkin peljästyin, kun minun täytyy ajatella sinun olevan noissa synkissä ja kosteissa maan-alaisissa käytävissä, jonne ei päivälläkään mitään suloista auringon sädettä tunkeudu."

"Enhän alinomaa tule työskentelemään vuorella", lohdutti hyvä poika. "Työmiehet päinvastoin vaihettelevat, osa päivästä tulee vapaan taivaan alla ja raittiissa ilmassa vietetyksi. Uuden tuttavani kirjeeseen katsoen voipi tapahtua, että tulen ajotöihin asetetuksi, koska melkoinen joukko hevosia ja karrjia on käsillä, muran ja kivien kuljettamiseksi."

"Älä ole minulle vihainen, Antero sydänkäpyseni", sanoi vanha rouva surullisesti pudistaen päätänsä, "vaan minusta on, kuin joku sisällinen ääni varoittaen kieltäisi, laskemastani sinua lähtemään. Ja vaikka kyllä pidän muistossa sanan: usko kulkusi Jumalan haltuun ja luota häneen, hän on sen hyvin tekevä, — niin en kuitenkaan voinut pidättää hätääni ja pelkoani. Eikö olisi parasta, että kokisit kehoittaa Flurenbaueria, kohtuullisesti kohoittamaan palkkaasi? Ja hän on varmaan suostuva pyyntöösi, sillä teethän työtä kahden edestä."

"Sinä et tunne tuota vanhaa saituria, äiti", sanoi Antero. "Mielestänsä maksaa hän jo minulle liian paljon, ja vaatimukseni saattaisi vaan hänen vihaan ja vimmaan. Huolimatta siitä tahdon kuitenkin koettaa", jatkoi Antero nopeasti, kun luuli arvoisan vaimon kasvoissa huomaavansa vähäisen moitteen.

"Minä kiitän sinua, Anteroni!" huudahti vanha Refi huojuennettuna ja pani siunaten kätensä pojan päälle.

Kun Antero seuraavana aamuna etsi Flurenbaueria hänen asunnostansa, löysi hän hänen mukavasti istumasta murkinan ja tavallisen viinipullonsa ääressä. Tuskin oli vanha saituri sisäänastuneen tuntenut palvelijaksensa Anteroksi, ennenkuin hän heti peitti murkinansa pöytäliinalla ja suikkasi pullon pöydän alle.

"Älkää antako itseänne häiritä", sanoi Antero nauraen tämän huomattuansa, "syökää ja juokaa mielihyväksenne, minä en aio tarjoutua vieraaksenne."

Flurenbauer katsahti nuorukaiseen hämmästyneenä, mutta sitte kiljasi hän vihastuneena: "Haa, minä tahdon päästä tämmöisestä kohtelusta! Mitä hävyttömyyttä se on, että vieraat ihmiset tunkeutuvat asuntoon, — eikö voida odottaa siksi kun isäntä tulee kartanolle?"

"Jälkimmäinen on sangen epävarmaa", vastasi Antero nöyrästi, "vaan kun tärkeä asiani teille ei salli mitään viivytystä, niin otin vapauden etsiä teitä kotoanne, ja pyydän siis nöyrästi anteeksi."

"Sinulla on tärkeä asia?" kysyi talonpoika rypistyneellä otsalla, alusta heti peloittaaksensa anojaa.

"On tosin", myönnytti Antero, "katsokaa, minä olen teitä tähän saakka uskollisesti palvelut vähästä palkasta; vaan kun olen saanut kuulla, että palvelijoille muualla maksetaan paljon enemmän, vaikk'eivät puoleksikaan tee niin paljon työtä kuin minun on pitänyt tehdä, niin olen päättänyt pyytää teiltä vastaavaista koroitusta palkassani."

"Vai niin?... Sepä... Katsopahan!" huusi Flurenbauer pidättäen vihansa vimmaa. "Enemmän palkkaa pyydät? Olit kuitenkin sillä tyytyväinen, kun korjasin sinut palvelijaksi kartanooni! Onko se jokin kiitos hyvydestäni?... Enemmän palkkaa! Se ei saata olla todentekoa."

"Kuitenkin Flurenbauer", vastasi Antero, jolle varma toivo Hauensteinissa saada edullisen paikan, antoi varmuutta ja rauhaa. "Te unhotatte, että kykyne työhön ja kuntoni palveluksessa ovat vaurastuneet, ja on siis mahdotonta verrata ahkeroisiani niihin, jolloin olin vaan heikko poika."

"Ja jos sinulle en nyt anna enempää kuin tähän saakka, häh?" kysyi talonpoika.

"Silloin jätän suoraan palvelukseenne", vastasi Antero nyökäyttäen olkapäitänsä.

Vanha saituri iski uhkaavana pudistetun nyrkkinsä pöytään ja otti sitte sen alla olevan viinipullon, koska tunsu kurkkunsa kuivaksi. Oikeastaan teki hän sen ainoastaan, saadaksensa aikaa vastaukselle, sillä hän huomasi Anteron päättävästä katsannosta, että tämä oli puhunut vakaasti.

"Ei sieluni kautta", huusi Flurenbauer vihdoin, "palvelijat tulevat päivä päivältä vaativammiksi. Enemmän palkkaa! Jumala auttakoon minua, mitä tahdot siis oikein?"

"Mitä palvelija muualla saapi", vastasi Antero. "Minä tahdon tästä lähin sata kultarahaa vuotuista palkkaa — ei enemmän eikä vähemmän."

"Hahaha!" nauroi talonpoika raivossa, "oletko mieletön? Sillä hinnalla saan kolme palvelijaa, yhden asemesta. Minä en tosin ole tyytymätön sinuun ja sentähden pitää sinun saada kaksitoista kultarahaa palkanlisäystä; minä ajattelen, että —"

"Säästäkää vaivanne", keskeytti Antero hilpeästi, harmistuneena talonpojan ahneudesta, "minä en kaupitse itseäni. Joko maksatte minulle, mitä kunnollinen palvelija muualla saa, taikka jätän palvelukseenne."

"Minusta on yhdentekevää", vastasi Flurenbauer itsekkäästi. "Moista tavaraa, kuin sinä olet, löytyy vielä joka paikassa, etkä ole noussut hinnassa."

"Vaan minä en tahdo enää olla tavarana", jatkoi Antero, "ja siis Jumalan haltuun."

"Seis!" kiljasi Flurenbauer, kuin tuo päättäväinen poika jo oli ovella. "Seitsemänkymmentäviisi kultarahaa tahdon puolestani antaa vuotuista palkkaa."

Pudistaen päätänsä kääntyi Antero taas mennäksensä.

"Kahdeksankymmentä!" kuului murkinapöydästä, ja "kahdeksankymmentä viisi!" kuului taas, kuin Antero oli ovea sulkemaisillaan. "Etkö tahdo?"

"En!"

"Niin, mene hiiteen!" ärjyi nyt Flurenbauer vimmassa ja löi viinipulloansa niin kovasti pöytään, että se särkyi ja jalo viini vuoti pöydältä joka haaralle.

Antero oli nyt heittänyt arpansa. Käynti isännän luona tuntui hänestä raskaalta vaan paljon raskaammalta tuntui hänestä päätöksen sanominen äidille ynnä pikaisen lähtönsä ilmaiseminen. Todellakin vanha rouva oli epäilyksissä ja kyynelöi heikot silmänsä miltei sokeiksi. Mutta Antero tiesi kuitenkin viitaten Jumalan laupeuteen ja hyvyteen viimein rauhoittaa häntä, että surunsa lieventyi.

"Pian kuluu puoli ja kokonainenkin vuosi", lohdutti hyvä poika, "ja sitte, rakas äitini, on meillä yhteensä pieni summa, joka meitä on auttava pieneen maatalaan. Ajattele iloasi, kun voit pitää kanoja, hanhia ja sinun viehättävä äänesi aamuisin ja illoin kutsuu ne kokoon, antaaksesi heille ravintonsa. Sinä olet jo kauvan semmoista toivonut, älä sentähden ole surullinen eromme lyhyellä ajalla."

Äiti puristi vaieten poikansa kättä ja sanoi sitten:

"Kun vaan Ruppert poissa ollessasi käyttäytyisi hyvästi, eikä tuottaisi minulle surua ja kiusaa."

"Vielä toivon, ettei hän ole kokonaan unhottanut pojan velvollisuuksia" virkki Antero, "myös tahdon kanssansa puhella sanasen. Vaan jos hän saattaisi sinulle surua, niin käänny vaan kunnan esimiehen puoleen, hän ei ole apuansa sinulta kieltävä."

Antero teki kuin äidillensä oli luvannut, ja piti Ruppertille kehoittavan puheen, vaan se ei näkynyt tehneen erinomaista vaikutusta kevytmieliseen nuorukaiseen, hän vaan sitä enemmän silmäili veljeänsä ivallisesti ja tämän lopetettua, vastasi hän:

"Kiitän kauniista saarnastasi, herra pastori. Valitettavasti on muistoni joutunut kadoksiin ja siis olen tuosta saarnastasi vähän pitävä; myös toivon tämän olleen viimeisen puheen, jonka herra siveyden saarnaaja on pitänyt, etenkin koska kaikin voimin olen koettava etten enään koskaan kunnian arvoisuuttanne näkisi."

"Tuo toivosi voi sangen helposti toteutua", vastasi Antero surulla. "Kuolo on nyt joka päivä näyttävä minulle hirmujansa, synkkiin vuoren luoliin laskeutuessani, joista vaan harvat ovat palanneet. Jos minuakin semmoinen kohtalo kohtaisi, silloin älä unohda, Ruppert, että sinulla on vanha äiti, jonka huolehtiminen pitää olla pyhimpänä velvollisuutenasi. Jää hyvästi, veli, minä eroon rauhassa sinusta."

Antero tarjosi hänelle sovittavan kätensä, vaan paatunut Ruppert kääntyi pois ja meni vihellelleen matkaansa. Antero katsoi hänen jälkeensä ja suuri haikeus valloitti sydämmensä ja toisen kerran oli tuo selittämätön raskaus sydämmellensä ja pahat aavistukset hämärtivät sitä.

Aikaisin toisena aamuna hän jätti hyvästi kotokylällensä.

"En voi mitään muuta antaa kanssasi, Antero", sanoi äiti kyynelöiden, "kuin siunaukseni ja tämän kirjasen. Olkoon se uskollisena saattajanasi ja tuottakoon lohdutusta, koska sitä tarvitset."

Antero avasi nimilehden ja näki, että äitinsä oli lahjoittanut hänelle Uuden Testamentin ja Psalmit. Hän suuteli tätä korutonta kirjaa, otti sen ja sanoi kyynelsilmin:

"Olkoon minulle suotu sangen usein lukea tästä raamatullisesta aarteesta ja virvoittaa sieluani Herran kalliilla sanoilla, joita se sisältää."

Vielä kerran vaipuivat äiti ja poika toistensa syliin, sitte jälkimmäinen irtautui ja riensi, vähäistä pussiansa kantaen keppissänsä, majasta pois. Hän oli toivonut huomaamatta voivansa jättää Dossenbachin, koska oli niin aikainen, vaan monen talon ovella ja nuoruuden ystäviä, jotka huomasivat aikomuksensa eivätkä voineet olla vielä kerran hänelle hyvästi jättämättä ja sanomatta: "Jumalan haltuun." Tästä huomiosta saattoi Antero huomata, kuinka rakkaana paremmat kyläläiset häntä pitivät ja silmänsä kostuivat uudelleen, kun hän äännetönnä kiitti heitä.

Ah, kuinka usein rakas matkamiehemme kääntyikään kotokyläänsä päin, jossa hän lapsuutensa onnelliset vuodet oli elänyt, jossa vielä uskollinen, vanha äitinsä hengitti, ja jonka siunatussa kirkkomaassa isänsä luut lepäsivät, joka niin aikaisin täältä oli poislähtenyt. Yhä suuremmaksi tuli hänen ja pärekattoisten talojen väli, kunnes ne vihdoinkin katosivat ja ainoastaan kirkon tornin sininen kiviluiskainen katto jäi näkyviin; ah, ja kun nyt aamumessun kellot alkoivat kuulua, silloin oli se hänestä, kuin viimeinen tervehdys kotoa ja kyynelsilmin peitti kasvonsa lausuen surulla: "Minä en ole rakasta, vanhaa kylää koskaan jälleennäkevä!" Heti senjälkeen katosi myös kirkon tornin risti erään kukkulan taakse ja kun Antero vielä kerran antoi vallan kyneleille ja haikeudellensa, astui hän rivakasti eteenpäin, kääntyen eteläiselle tielle, joka viepi yhdelle ylä-Schwarzwaldin kukkuloista.

Näköala Dinkelbergistä oli nähtävästi ollut ihana, ja kuitenkin, kuinka kaukana se oli siitä, joka tarjoutui ystävällemme, kuin hän oli saavuttanut vuoren alangon. Ei ainoastaan, että pitkä jono alpeja oli edesssänsä, vaan hän taisi myös nähdä Juran kukkulat ja laaksot, Weissensteinin ja Hasenmatt'in. Eräs luoteessa oleva jäävuori kiinnitti erinomattain hänen huomiotaan, sillä siellä oli ala-Hauenstein, hänen matkansa päämaali ja uusi kotonsa.

Kauvan huvitti ystävämme silmiänsä tällä paratiisilla, joka ikäänkuin Kanaa oli hänen edesssänsä, vaan sitte sieppasi kätensä ehdottomasti tuon pienen, koruttoman kirjan, jonka äitinsä oli antanut matkalle ja jonka sisällön hän ahkerana kirkkomiehenä tarkoin tunsu, ja hän avasi 121 psalmin, jossa luetaan:

"Minä nostan silmäni mäkiin päin, joista minulle apu tulee. Minun apuni tulee Herralta, joka taivaan ja maan tehnyt on. Ei hän salli sinun jalkais horjua; eikä se torju, joka sinua kätkee. Herra kätkeköön sinua: Herra on sinun varjos sinun oikealla kädellä, ettei aurinko sinua polttaisi päivällä, eikä kuu yöllä. Herra kätkeköön sinun kaikesta pahasta; Hän kätkeköön sinun sielus! Herra kätkeköön sinun uloskäymises ja sisällekäymises nyt ja ijankaikkiseen!"

Ja kun Antero oli lukenut tämän hurskaan lupauksen ja taas katsellut Herran paratiisillista luomista, joka keväimen loistossa oli edesssänsä, niin painava raskaus katosi sydämmeltänsä, syvä Jumalaan luottamus täytti sielunsa, rukoillen toipui hän ja sydämmensä, rukoili nöyrästi Jumalaa, että hän sallisi hänen nähdä jälleen rakkaan äitinsä.

Hiljaisesta kylästä ei ollut enään paljon näkyvissä, kuitenkin kääntyi Antero siihen suuntaan, lähettäen sinne ystävällisen tervehdyksen, vaan sitte kiiruhti hän askeleitansa ja laskeui vuorelta Schweizin laaksoja kohden.

5.

Valkeus on suloinen, ja se on silmille otollinen
nähdä aurinkoa. (Saarn. 11, 7.)

Hämärti jo, kun Antero saavutti Hauensteinin kylän ensimmäiset talot ja kysyi ravintolaa, jossa pfälzilainen veljensä kirjeen mukaan oli silloin tavattavana. Joukko vieraita, jotka hän heti huomasi työmiehiksi, täytti ravintolan huoneen; niiden joukossa ei ollut Nadler ja Antero kuuli palvelijalta hyvän tunnin kuluvan, ennenkuin toveri tulisi.

"Tänään on ollut vaikea päivä", sanoi isäntä, "pohjaisessa tunneli-rakennuksessa, Läuselfingenin luona on taas ollut veden kanssa tekemistä, jonka ulossaaminen on miltei mahdotonta. Täytyi kutsua avuksi eteläisen tunneli-rakennuksen, niinkutsutun Trimbachin, koko miehistö, jossa Nadler työskentelee, voidaksikin vaan muutamia jokia ehkäistä. Se on myös syy, miksi Nadler tänään tavallista myöhemmin pääsee työstä."

"Kertomuksestanne päättäen", sanoi Antero matalalla äänellä, "näkyvät tunneli-rakennukset asettavan eteen suuria vastuksia."

"Sitä minä tarkoitan", myönnytti isäntä, "tuon tuostakin ilmaantuu epäilyksiä, jos työtä voidaan saattaakaan loppuun. Se vaan on varmaa, että monellaisia onnettomuuksia tapahtuu, ennenkuin ensimmäinen juna matkustaa tunnelin läpi. Te tahdotte kai saada palveluksen tunneli-rakennuksessa."

Antero, myönsi.

"No, olkaa sitte vaan sangen varovainen, sillä niin kauvan kuin ollaan yhdessäkin noista kaivoksista, on alinomainen hengenvaara tarjona. Sentähden maksavatkin herrat urakkamiehille

niin paljon, hahaha! jos vaan tarpeellisia työvoimia löytyisi, sillä kuka maksotta antauu alinomaiseen vaaraan? No, miten on, voipiko teitä kunnioittaa tuopilla?"

"Tietysti", vastasi Antero, "sitä paitsi pyydän teiltä vähän einettä, sillä olen tänään pitkältä matkustanut ja tulen Badenin maasta, aina Dinkelbergistä asti."

"Dinkelbergistä", keskeytti isäntä suurella ystävyydellä. "Vai niin, olette siis tuo nuorukainen Antero, josta veli Nadler niin paljon on kertonut, ja jonka hyvyttä ja hurskasta luontoa hän ei kyllin voi kiittää? No, sepä hyvä, että tulitte meille. Nadler on jo puolestanne puhunut työjohtajan kanssa ja te voitte heti astua työhön. Mutta, tuhat tulimaista, mitä minä tässä lavertelen", keskeytti hyvänluontoinen isäntä puheensa, "kun olin teille antava viiniä ja einettä. Vaan se on oitis tapahtuva, istukaa vaan tuonne perimmäisen pöydän viereen, se on pfälziläisen veljenne ja hänen toveriensa olopaikka."

Antero seurasi käskyä. Kun hän istui yhdelle puuraheista ja ojensi väsyneitä jäseniänsä, tuntui se hänestä sangen suloiselta. Isännän ystävällinen vastaanotto oli hälventänyt varjot, jotka nousivat sydämeensä kuullessaan kerrottavan tunnelirakennuksen vaaroista ja salaisuuksista ja kun hän oli virkistänyt itseensä viinillä ja yksinkertaisella eineellä, pyysi hän isäntää istumaan viereensä, ja kertomaan jotakin tarkemmin Hauensteinin tunnelirakennuksista.

"Siitä ei ole paljon sanomista", nauroi hyvänluontoinen schweiziläinen, "te tulettekin itse jo huomenna omilla silmillänne sen näkemään."

Antero ei helpoittanut pyyntöänsä ja sitte kertoi "Mestari Stympfeli" — kuten isäntää jokapaikassa kutsuttiin seuraavaisesti:

"Niinkuin teille jo olen sanonut, on Hauensteinin vuori, jonka läpi rautatie on kulkeva, sangen kavala toveri, jonka sisuksissa on arvaamattoman paljon vettä. Huolimatta siitä eivät ihmiset ole luopuneet aikomuksestaan, vaan on vuoren lävistäminen aljettu etelästä ja pohjasta. Edellisessä suunnassa, siis Trimbachin kylän luona, joka on aivan Hauensteinin juurella, on työ helpompi, koska he siellä jo ovat tunkeuneet vuoreen enemmän kuin 5,500 jalkaa ja ovat tunnelin jo muuranneet kupuvaksi."

"Suokaa anteeksi, että keskeytän", sanoi Antero uteliaasti, "mitä tehdään oikeastaan sillä uloskaivetulla kivellä ja muralla?"

"Niin, siitä on tuo rautatien valli tehty, joka jotenkin jyrkkään putoo Aare jokeen. Vaan tunnelin vaarallisin osa on pohjaisin, sillä siellä olevaa vettä, kuten jo mainitsin, töin tuskin voipi hallita ja ulossulkea. Sen todistaa parahiten tämän päivän työ, koska keskimääräinen niistä kolmesta kaivoksesta, jotka vuoren huipulta lukien ovat muutaman sadan jalan syvyydessä, yhä sisältää vettä, vaikka se jo on saavuttanut 270 jalan syvyyden. Vettä tulvaa alinomaan ylhäältäkin."

"Siinä tapauksessa ja äärettömän tunnelin holvittamisessa täytyy ilman sisällä kuitenkin olla sangen tukalan", muistutti Antero.

"Sen minäkin luulen", vakuutti isäntä, "ja luulenpa sen vielä olevan sitä laatua, että enemmistön työntekijöistä täytyy kokonaan paljastaa ylä-ruumiinsa."

"Eikö tukeuttamistapauksiakin taida tapahtua?" kysyi Antero vähän vavisten.

"Kyllä, sillä ensimmäisessä 560 jalkaa syvässä kaivoksessa on niinkutsuttu ilmanvaihtaja, joka käypi tunnelista tulvaavan veden voimalla ja saattaa raitista ilmaa sisälle."

"Ja missä on tämä kaivos?" tutki Antero vielä.

"Se aukeaa kylämme takana eräässä vuoren syvänteessä", vastasi puhelias isäntämme, "ja on täyttä kahtatoista jalkaa leveä; paitse sitä se ei ainoastaan ole ilman puhdistamisen tähden, vaan myös kivien ja sellaisten poiskuljettamisen tähden."

Anteron innostus kiihtyi, jonka tähden hän ei lopettanut kysymyksiänsä, liiatenkin kun tuo ahdistava tunne palasi sydämeensä, vaan aloitti uudelleen:

"Vaan senkaltainen leveä ja syvä kaivos voipi myös minun mielipiteeni mukaan, helposti kukistua maahan, kun ei se ole muurattu, joka tässä tapauksessa pitäisi olla välttämätön asia, etenkin kun tunneli-rakennusta heti toivotaan valmiiksi."

"Aivan oikein", vastasi mestari Stympfeli, koroittaen tuuheita kulmakarvojansa ja kynsien korvallistansa, "kokonaan läpimuurattu ei kaivos juuri ole, vaan ainoastaan 140 jalan syvyydelle; sitte alkaa noin 320 jalan pituinen holvi lankuista ja poikki-hirsistä."

"Ja miten on kaivoksen pään laita?"

"Pään laita?" kysyi isäntä nauraen. "Alaosassa, siis tunneliin päin, se taas menee 86 jalkaa kallioon päin."

"Vaan mihin se kuuluu?" kysyi Antero. "Minä en näe siihen minkäänlaista syytä."

"Kuitenkin, ystäväni, kuitenkin, sillä siellä on paja, jossa korjataan aseita ja sitä paitse vielä huone, jossa miehet voivat levätä ja kuivata vaatteensa."

"Ja millä keinoin ja tavoin on vuoren lävistäminen oikeastaan pantava toimeen?" kysyi väsymätön Antero.

"Sitä en saata teille parhaimmalla tahdollanikaan sanoa", nauroi mestari Stympfeli, "sitä paitsi tulee tuolla pfalzilainen veljenne, joka saattaa teille antaa parhaimman vastauksen. Hollah", jatkoi hän korkealla äänellä ja koroittaen kättänsä lisäsi hän, "täällä on Antero, Dinkelbergistä! Hahaha, no, nyt on oleva iloista!"

Nadler, joka muutamien toveriensa kanssa oli astunut sisälle, oli tuskin kuullut tämän huudon, ennenkuin jo syöksyi Anteron luo, syleili häntä ja huudahti hyväsydämmisellä murteellaan: "Jumala suokoon terveeksi korkeudestansa!"

Antero ei ensimmäisessä silmänräpäyksessä tuntenut ystävätänsä, joka vielä oli työvaatteissansa, jotka eivät olleet erin komeat, huopahattu, paksu polviin saakka ulottuva villainen paita ja korkeat vedenpitävät saappaat.

"Niin, niin", nauroi pfalzilainen, "me emme ole kaupunkilaisten näköisiä kaivospuvussamme, vaan se on sangen tarkoituksenmukainen, sillä se suojelee meitä ylhäältä ja alhaalta tulevata märkyyttä vastaan ja saappaat eivät laske likaa lävitse, jossa meidän usein tunnittain on seisominen. Vaan pois nyt kaikki kaivos- ja tunneli-hankaluudet, olemmehan taas Jumalan avulla päässeet tuosta ikävästä vankeudesta sekä tulleet mestari Stympfelin luo, jonka ihanassa viinikellarissa minä, sivumennen sanoen, paljon mieluummin tahtoisin työskennellä. Tässä, nuorukaiset", liitti hän kääntyen toveriensa puoleen ja osoittaen Anteroa, "tässä on rakas ystäväni Dinkelbergistä, Antero, sydämmellinen, hyvä mies, jota minä en ainoastaan päivin, vaan öinkin olen muistellut, kuin hän on näyttänyt unissani, ja hiisi vieköön semmoisessa, joka ajoi hien otsalleni ja heti olisi vaikuttanut, etten enään koskaan olisi lähtenyt kirottuun tunneliin."

Antero katsoi kysyväisenä ystäväänsä, vaan tämä huudahti estäen:

"Toiste, rakas nuorukainen, saat sen vielä kuulla. Vaan pois nyt huolet ja murheet, nauttikaamme vaan viiniä. Ensin tahdon kuitenkin riisua pois virkapukuni ja pukeutua sivistyneitten vaatteisiin. Jää vaan rauhallisena istumaan, Antero, minä tulen heti takaisin, sillä minä asun täällä mestari Stympfelin luona."

Sitte meni iloinen pfalzilainen ovelle tanssien, mikä hänen puvussansa näytti sangen lystikkäältä ja pakoitti läsnäolevat nauramaan.

Oli ihana ilta, jota ystävät viettivät, vaan sitä synkeämpänä valkeni seuraava päivä, jolloin Antero ensimmäisen kerran laskeutui Hauensteinin ammottavaan syvyyteen. Tiedämme ystävällämme olleen sydämmen oikealla paikallansa sekä personallista rakkautta; kuitenkin hiipi hänen päällensä tukala tunne, tehdessänsä työtä vuoren sisässä, ja ne kuusi tuntia, jotka hänen siellä täytyi viettää, tuntuivat hänestä ijankaikkisuudelta. Ainoa lohdutuksensa oli Nadler, joka työskenteli juuri vieresssänsä ja joka, huolimatta kauhistavasta ympäristöstä, ei kadottanut mieltänsä malttia.

"Se on vaan hyvä seikka", huudahti hän huokaavalle Anterolle, "niinkauvan kuin minä olen naapurinasi, ei sinun tarvitse peljätä vuoren syöksymistä, sillä tiedätkö", jatkoi hän naurulla, "rikkaruoho ei turmellu."

Pfalzillaisen iloinen luonne vaikutti sangen virvoittavasti Anteroon. Ja sitä iloisemmin riemahti sydämensä, irtipääseminen läheni ja hän nousi vuoren synkeydestä päivän valoon sekä käänsi askeleensa vähäiseen maataloon, joka oli Hauensteinin korkeimmalla kukkulalla. Täällä oli ystävämme maja; vähäinen, talonisännältä vuokraamansa huone oli asuin- ja makuupaikkansa. Tosin oli tila sangen ahdas ja huonekalut ylen vähäiset, mutta kuitenkin viihtyi Antero siellä hyvästi sekä vietti monet joutohetkistänsä akkunan vieressä, josta oli ihana näköala Aarelaaksoon kyliseen ja kaupunkiseen, linnoiseen ja hovineen.

Vaan enimmän kaikesta rauhoitti Anteron surullista sydäntä sunnuntai rauhoinensa ja juhlinensa, ja kuinka muutoin saattoi ollakaan, koska hän sinä päivänä oli vapaa vuori-vankeudesta ja sai nauttia raitista, ihanaa Jumalan ilmaa. Vasta nyt tunsu ystävämme oikein sen hyväntekeväisyyden, saada pukeutua sunnuntai-vaatteisiin, koska hänkin koko viikon kanto tuota kaivos-pukua, jossa hän ensikerran kohtasi iloisen pfälzilaisen. Kun Antero sitte kylvyllä oli virvoittanut jäseniänsä ja pukeutunut pyhä-vaatteukseensa, kun aurinko loisti suloisesti vähäisen majansa akkunaan sekä levitti loistonsa viehättävän maiseman yli, — silloin oli jo pyhä koittanut hänen sydämessänsä, juhlallisen kellon äänen kaikuessa, joka kuului lännessä olevasta Isenthalin kirkonkylästä, ja hurskaat kiitoksen tunteet Jumalata kohtaan, joka koko viikon kuluessa uskollisesti oli varjellut häntä, nousivat sydämessänsä. Ei pitkää aikaa kulunut, ennenkin koputettiin ovelle ja pfälzilainen veli astui sisälle, ystävänsä rinnalla mennäksensä Isenthalin kirkkoon Jumalan sanaa kuulemaan. Vähäinen kävelymatka vaikutti, korottaen Anteron hurskasta mieltä; hän silmäili metsäisten vuoren rinteitten välitse Aare-laaksoon, jonka keskellä musta kiiltävä tie luikerteli, yhä enemmän ja enemmän lähestyen pimeätä tunnelia, jossa ystävämme tunsu itsensä niin sanomattoman onnettomaksi. Vaan sunnuntaisin hän ei sitä ajatellut, uskolliset sinisilmänsä viihtyivät ainoastaan auringon paisteesta välkkyvässä Aaressa, vihreillä kummuilla ja vuorilla sekä alpein juhlallisuudessa, joitten huiput aamupilviä syleivät, hänen mennessään Isenthalin kirkolle, joka seisoo korkealla vuorella. Kun sitte saarna loppui, palasivat ystävät taas Hauensteiniin; iloinen pfälzilainen teki pienen tervehdyksen mestari Stymfelin luona viinikellarissa, kun Antero huoneessansa veti pöydän akkunan ääreen ja, otettuansa esille paperia ja kirjoituskoneet, istui kirjoittamaan hyvälle vanhalle äidillensä pitkän lohduttavan kirjeen. Sen hän tarvitsikin, sillä surren paljo poikaansa ei hän voinut hillitä surullista tunnetta, joka tuon tuostakin hiipi sydämeensä. Kirjeen kirjoitettua ja yksinkertaisen päivällisen syötyänsä, meni hän uudestaan ulos raittiisen, vapaasen Jumalan luontoon, sille eli viereiselle kukkulalle, jossa ystävämme yhdessä samoten joko Uuden-Wartburgin tahi Frohburgin raunioille istuivat ja katselivat laajaa maisemaa, jonka itäisessä reunassa näkyi Baden järvi ja eteläisessä joku Montblanc-vuoren kukkuloista. Illan viettivät ystävät samoin yhdessä, etenkin kun enemmän ja enemmän erkanivat työtovereista, joista enemmistö oli raakaa ja epäsiiveellistä, sekä kurjissa pidoissa sunnuntaisin tuhlasivat kaikki ansaitun viikkopalkkansa. Että nämä miehet eivät olleet juuri mitään ahkeraita, voipi ajatella, ja sen kautta, pfälzilaisen ja Anteron ei ollut vaikea nousta työn-kaitsijoiksi. Tämä herätti kuitenkin toisten kateutta ja Anterolla oli siitä paljon kärsimistä, koska hänen hurskas luonteensa usein antoi aihetta alammaistensa ivaan ja pilkkaan, niinkuin kohta saamme nähdä. Kun nimittäin Antero ensi kertaa kaitsijana meni miestensä kanssa tuonne pimeään syvyyteen, virkkoi hän työmiehille:

"Jokaisessa vuorikaivoksessa, miehet, löytyy kappeli. Siihen vuorelaiset astuvat, ennenkuin menevät kaivoksiin, Jumalan suojelusta rukoilemaan. Seuratkaamme tätä esimerkkiä ja lausukaamme, ennenkuin käymme työhön, samoin lyhyt rukous."

Pilkallinen hymy oli vastauksena ja Antero yksin pani kätensä ristiin. Heti senjälkeen kun miehistö oli astunut työhuoneeseensa, tapahtui kaksi onnettomuutta; holvi-rakennuksesta putosi kivi, joka yhdeltä työmieheeltä muserti käden ja toiselta jalan. Vaan tämä surullinen tapaus saattoi niin hyvät hedelmät, että Anteroa seuraavana aamuna, kun hän alammaistensa kanssa meni työhön ja pani ristiin kätensä, ei enään pilkattu; tosin seurasi ainoastaan vähäinen osa hänen esimerkkiänsä, kuitenkin jäivät toiset rauhallisina seisomaan ja kasvonsa osoittivat suurta vakavuutta. Kun Antero näki tämän ihanan seurauksen, rupesi hän enemmän ja enemmän vaikuttamaan työmiesten raakaan luontoon äitinsä antaman aarteen avulla, joka hänellä aina oli luonansa. Ja Jumala siunasi hänen jalon tarkoituksensa ja antoi hänen pelastaa niin monen paatuneen mielen, ennenkuin eräs onnettomuus tapahtui, josta seuraava luku kertoo.

6.

Herra, Isä, Jumala! Ole Sinä kanssani.
(Em. Gebel'in rukous).

Pfälzilaisessa veljessä oli sitte edellisen päivän erinomainen muutos tapahtunut; hänen muutoin niin iloinen katseensa osoitti nyt surumielisyyttä ja hänen tähän saakka sileässä otsassansa näkyi surun ja murheen ryppyjä. Tämä muutos ei jäänyt huomaamatta uskolliselta ystävältä ja tämä syyri hänen kertomaan sydämeensä kipua. Vaan Nadler piti kaikellaista puhetta ja tahtoi vielä tehdä muutoksen ulkonaisessa käytöksessään todettomaksi. Antero ei helpoittanut, vaan ahdisteli ystävätänsä siksi kuin tämä vihdoinkin sanoi hänelle:

"Tänään on Toukokuun 27 päivä, päivä, jona minä neljäkolmatta vuotta sitte tulin mailmaan. Minä olen muutoin iloinen toveri ja tiedän, ettei rakas Jumala iloista luonnettani ole paneva pahaksensa, sillä tuleehan ilo häneltä. Syntymäpäivänäni vaihdan kumminkin totista puhetta sydämeni kanssa, ja muistelen erhettyksiä, joihin kuluneella vuodella olen tullut syyppäksi; minä sitte aina lupaan panna alttiiksi kaiken siveellisen voimani, tullakseni yhä paremmaksi ihmiseksi. Ja sentähden en tahdo tänäänkään antaa valheen ystävätäni kohtaan tulla itselleni syyksi. Niin, rakas Antero, sinä et ole pettynyt, sydämeni on vakaa ja eräs surullinen tunne käypi läpi sydämeni, sillä muutama yö sitte näin minä taas saman unen, josta mainitsin sinä iltana, kun tänne saavuit."

Nadler vaiken, surullisena luoden silmänsä maahan, ja Antero kysyi värähtävällä äänellä:

"Tahdotko kertoa unen minulle? Olkoon se kuinka vaikea eli surullinen hyvänsä, niin pyydän sinua kuitenkin, ettet jätä minua epätietoisuuteen."

"No hyvä, Antero", jatkoi ystävä vähän mietittyänsä, "saat tietää kaikki. Vaan menkäämme taas työhön ja odottakaamme siksi kuin joutohetki lähestyy."

Antero suostui iloisesti pfalzilaisen veljensä ehdoitukseen ja hetkisen kuluttua he taas kalkuttelivat ja lapioivat synkässä kaivoksessa...

Hauensteinin ylimmäisellä huipulla kohoaa niinkutsuttu Frohburg, joka useimmiten oli molempien ystävien vaeltamisen päämaalina, kun päivän vaikean työn perästä lähtivät vaeltamaan, vahvistuaksensa raittiissa vuoren ilmassa. Monesti oli tapahtunut, että molemmat myöhään iltaan istuskelivat tällä ihanalla kukkulalla, silmiänsä virkistäen mahtavan maiseman katselemisella, joka täyden kuun valossa oli edessänsä. Frohburgille he nytkin ohjasivat matkansa, vaikka vasta yhdeksältä olivat päässeet kaivoksesta; sillä mitä pfalzilainen veli Anterollemme oli kertova, oli sitä laatua että hän saattoi sen ilmoittaa ainoastaan Jumalan vapaassa ilmassa, Hänen henkensä ympäröimänä, joka vuoren huippuja syleilee. Ihana Toukokuun ilta oli levinnyt kukkuloille ja laaksoihin, joita kuun loisto valaisi, joka täydessä majesteetissansa kirkkaasti loisti Pilatus ja Rigi vuorten huipuille sekä näytti ikäänkuin lähenevän.

Molemmat ystävät olivat istuneet eräälle Frohburgin puiston istuimista, virvoittaen itseänsä kuutamo-maiseman lumousvoimalla sekä vuoren harjanteilta katsoen laaksoihin, jossa puut tuhansine valkeine kukkineen nuokkuivat, niin että ne katselijan silmässä näyttivät ikäänkuin jäävuorilta, joita ikuinen lumi — maallisen katoovaisuuden kuva — peittää.

Yltympäri vallitsi syvä hiljaisuus; ainoastaan kaukainen kylän kello kaikui muistuttaen, että vielä vähäinen aika on jäljellä, vaan vienosti ja uneliaasti kaikui ääni, ikäänkuin ei se tietäisi, että se ilmoittaa todellisuuden "totista sanaa ajallansa."

Kuun hopealoiste heijahti laaksossa juoksevan Aaren laineisin sekä Trimbachin kirkon ristiin. Ja näihin oli pfalzilaisen katse kiintyneenä; sillä tuo muuten niin iloinen kisälli tiesi hyvinkin, että tuolla rauhallisella paikalla jo moni tunnelissa onnettomuuden saanut on haudattuna ja oliko tuo kehoittava merkki, maallisen ikeen alta pääsemisestä, yhdistyksessä tuon unen kanssa, josta hän nyt aikoi kertoa ystävällensä. Hän kertoi:

"Olin vasta muutamia päiviä oleskellut Hauensteinissa, kun eräänä yönä tuo uni minua häiritsi, joka siitä lähtien ei ole muistostani kadonnut. Sen päähenkilönä on rakkain ystäväni, ja se on haikeana suruna sydämissäni. Kentiesi tuo omituinen uni olisi jo kadonnut muistostani, ellei se muutama yö sitte samankaltaisena olisi palannut. Olen luvannut sinulle sen todellisesti kertoa, sentähden kuule seuraavata. Näin unta, että, kuten tänäänkin, katselin Frohburgista ja kuu loisti hopeisena taivaalla. Katseeni ei ollut kiintyneenä siihen, eikä edessäni olevaan maisemaan, vaan eräasen pieneen vainioon, joka muistutti, kuinka ihminen on pakoitettu jättämään mailman. Trimbachin ristit kiilsivät kuin nytkin, kuun valossa, vaan niitten takana ilmaantui vielä suurempia, joissa riippui vereksiä sepeleitä, ja minusta oli, kuin jos yksi niistä olisi kasvanut yhä korkeammaksi sekä yhtäkkiä ollut sinun haamuisesi ja lähestynyt minua ylenluonnollisessa muodossa; ja kun kysyin, jos todellakin olet sinä itse, niin sinä sanoit: 'Niin olen, ystäväni, vaan vaivainen ruumiini ei enää sisällä henkeäni, sillä minä olen valonhaamu, joka kiittää yhä korkeammalle taivaan valtakuntiin, jonne Jumala on asettanut valtaistuimensa ja Kristus Vapahtaja istuu oikealla kädellänsä.' Minä hämmästyneenä vähän vaikenin, vaan sitte rohkenin kysyä: 'Mistä se tulee, Antero, että niin oitis olet jättänyt minun!' Ja sinä vastasit: 'Katso noita ristejä, jotka tuolla hautausmaalla kasvavat ikäänkuin sienet maasta, ja tuota jylyhää vuorta, jonka läpi itsepäinen ihminen tahtoo saattaa höyrykoneensa, niin sinä olet huomaava, että Jumala on siihen asettanut kieltonsa ja antanut kaikkien eläinten hukkaa, jotka ovat työssä avulliset olleet. Vasemmalla ja oikealla puolellani, edessä ja takanani, lepäävät väsyneet toverini ikuisessa unessansa, ja ainoastaan minä olen ylösnoussut, sinulle ilmoittamaan, ettei ihmisen pidä olla ylpeän ja että Jumala pitää huolen siitä, etteivät puut taivaassa kasva.' Ja tämän sanottuasi sinä katosit, minä katselin noita monia ristejä, ja heti senjälkeen heräsin. Siitä lähtien en ole voinut hillitä haikeata tunnetta, ja minusta tuntuu, että todellisesti olen näkevä, mitä kahdesti unessani olen nähnyt."

Kertoja vaikenin, samoin Anterokin. Hautausmaan ristit vaipuivat jo yön pimeyteen, kuu oli laskeumaisillaan vuorten taakse.

"Me olemme kaikki Jumalan kädessä", virkkoi Antero vihdoin vakavalla äänellä, vaikka sydämensä sykki tuntuvasti.

"Vaan miksi lähettää hän meille niin omituisia unia?" sanoi pfalzilainen miettivästi. Ystävä ei virkannut mitään ja Nadler jatkoi: "Minusta tuntuu kuin meidän molempien pitäisi jäädä pois työstä huomenna. Se on kentiesi seuraus tuosta pahoinvoinnista, joka minua kahtena päivänä on vaivannut ja jota minä en voi välttää; minä olisin sinulle sangen kiitollinen, jos sinä huomenna minua totteleisit, sillä minä olen päättänyt seuraavaksi päiväksi jäädä kotio."

"Minä tahdon sinulle tunnustaa", otti Antero nyt sanoaksensa, "että minunkin sydäntäni vaivaa surullinen tunne ja minä olen sangen alakuloinen, ikäänkuin minua kohtaisi joku suuri onnettomuus. Vaan kun nyt silmään tuohon hiljaiseen kuun valaisemaan maisemaan, jossa hyvin on näkyvänä Jumalan kaikkivaltaisuus ja hyvyys, niin sisällinen ääni sanoo: Jatka pelkäämättömänä matkaasi, jolla Jumala sua johdattaa; hän on aina oleva kanssasi, synkimmässä vuoren kaivoksessakin. Ja jos hän tahtoo, että jäät eloon, niin se on tapahtuva, vaikka vuoret tuhansin kerroin syöksyisivät päällesi; mutta jos hän nyt on kutsunut sinun taivaan valtakuntaan, niin hän on löytävä sinun, vaikka kuinkakin turvallisesta paikasta. Ota vastaan sydämmellisin

kiitokseni uskollisesta ystävydestäsi, sillä siitä tuo paha uni on saanut alkunsa, äläkä pane pahaksi, jos huomenna ja seuraavina päivinä en ole rinnallasi — pahoinvointisi lienee kuitenkin Jumalan avulla katoava. Mutta aika rientää, ja läheltä sekä kaukaa kuuluva kellon ääni ilmoittaa yhdeksäntoista tuntia. Erotkaamme nyt, ja olkoon sallittu, että iloisina täällä Frohburgissa vastakin viipyisimme ja ihailisimme tätä Jumalan luomaa paratiisia."

"Jumala suokoon niin", vastasi pfalzilainen huoaten. Sitte molemmat käsitysten astuskelivat alas Hauensteiniin. Erotessansa teki ystävä, mitä ei ollut koskaan ennen tehnyt: hän suuteli Anteroa, joka tästä rakkauden osoituksesta liikuttuna ei voinut olla huomaamatta jotain kauhun tunnetta; kumminkin rohkaisi hän mieltänsä, heitti sydämmellisen jäähyväisen ystävällensä ja meni rauhalliseen majaan.

Viileä Toukokuun yötuuli puhalsi akkunasta, jonka viereen Antero istui, vielä kerran silmäilläksensä kuun valaisemaa maisemata. Vihdoin täytyi hänen siitä erota ja mennä vuoteellensa. Vaan akkunahan hän jätti auki, sillä hänestä tuntui, kuin raitis Jumalan ilma, joka esteettömästi tuli sisälle, olisi ollut hänelle tarpeen. Hän pani kätensä ristiin ja rukoili:

Herra! sydämmeni turva, ole kanssani
Armon lähde, iloss' ja murheess' on kanssan'
Suojele synkässä vuoren yössä
Ja kaivoksess' oo toverinan'
Oi turvani, vahvuuteni, päivän valoni,
Eloni iltaan älä hylkää minua.

Hurskaasti rukoilevan Anteron kädet jäivät ristiin, kun virvoittava uni ummisti väsyneet silmänsä; ja kuun kirkastava loiste valaisi hänen kasvojansa, samoin kuin maisemaa ulkona.

Tuskin alkoi Toukokuun 28 päivän aamu hämärtää, kun Antero jo nousi vuoteeltansa. Hänen tarvitsi vasta kello 10 olla eteläisessä tunnelissa, jolloin oli työmiesten vaihto, kuitenkin johdatti ikäänkuin lumoavainen voima häntä Jumalan raittiisen ilmaan.

"Kah, näin varhain jo ylhäällä?" huusi hänelle isäntänsä, joka juuri palasi tallista eläimiä ruokkimasta ja kohtasi Anteron ovella. "Emäntä ei ole vielä noussut, eikä kahvi ole valmista."

"Antakaa vaimonne nukkua rauhassa", vastasi Antero, "voinhan aamujuomattakin tulla toimeen."

"Vaan minne aiotte?" kysyi isäntä ihmetellen.

"Tahdon, ennenkuin menen kaivokseen, vähän samota Jumalan vapaassa ilmassa. Tänään taas saan tuskin nähdäkään aurinkoa, koska vasta illalla jätämme tunnelin."

"No, sitte ottakaa matkaanne tarpeeksi ruokaa", kehoitti isäntä.

Antero myönnytti hänelle ystävällisesti ja meni astuskelemaan kultaiseen aamuun. Hän oli tuskin astunut kahta sataa askelta, ennenkuin hän huomasi pfalzilaisen veljensä, joka juosten tuli hänen luoksensa.

"Minua aavisti, etten kohtaisi sinua kotona", sanoi ystävä, jonka kasvot ilmoittivat suurta liikutusta, "sentähden lähdin niin aikaisin matkaan."

"Ja mitä sinun on?" kysyi Antero. "Tunnetko itsesi pahoinvoivaksi vai onko jotakin tapahtunut? Minä pyydän, älä salaa minulta mitään."

"Ei, ei, kaikki on järjestyksessä. Vaan minä pelkään, että tämän päivän kuluessa jotakin on tapahtuva alhaalla tunnelissa; ja sitte, ollen koko yön hurjien unien rasittamana, nämät kaikki tarkoittivat sinua ja tuota kaivosta. Kuule siis varoittavaa ääntäni, seuraa minun esimerkkiäni ja jää tänään pois työstä."

"Sinä olet sairas, ystäväni", vastasi Antero, "sen huomaan suuresta liikutuksestasi; mielikuvitteesi on kuumeessa ja luopi eteesi kuvia, jotka sinua peljättävät. Päätökseni on, että juuri kello 10 menen miesten kanssa alas ja, jos tahdot, voit illalla odottaa minua käytävässä."

Pfalzilainen ei heittänyt varoituksiansa, vaan ei hän kuitenkaan voinut saada mitään toimeen ja erosi vihdoin suurella surulla. Ystävämmä samosi iloisena vuorelta vuorelle, kunnes aika läheni, jolloin hänen täytyi jättää jäähyväiset suloiselle päivälle. Miehistö, paitsi Nadleria, oli kokoontunut ja saapunut heti tunnelin suulle. Antero jäi siihen seisomaan ja, paljastaen päänsä, rukoili hän: "Herra suojelkoon sisälle- ja uloskäymisemme sekä johdattakoon taas ylös maasta. Sen suokoon rikkaasta armostansa! Amen."

Ei ollut enään vähemmistö, joka hänen hurskasta esimerkkiänsä seurasi ja vahvistettuina menivät he työhönsä. Ainoastaan Antero jäi jällelle ja katsoi tarkkaan kaivoksesta ylös, joka, niinkuin tiedämme, loppuu Hauensteinin kylän yläpuolelle.

"Mutta mitä tuo on?" virkkoi hän kahdelle ohitse menevälle sepälle. "Täällä haisee kovin savulta."

"Luonnollisesti", vastasivat molemmat, "koska ovat kaivoksessa sytyttäneet tulen, saadaksensa ilmanvetoa tunnelissa; siellä onkin ilma niin ummehtunutta, että on vähällä läikähtyä."

"Tulta", virkkoi Antero hämmästyen. "Minne olette sen virittäneet?"

"Eräälle rauta-ristikolle tuolla puuhäkin päällä, joka on estämässä putoavia kiviä."

"Jos minä olisin käskemässä", jatkoi Antero, "niin antaisin sammuttaa tulen, sillä se voipi saada aikaan hirveän onnettomuuden. Ajatelkaa vaan, että kaivos muutaman sadan jalan pituudelta on peitetty puuseinällä, joka teidän ahjonne helteestä ja savusta on niin kuivunut, että yksi ainoa kipuna on kylläksi panemaan tuleen koko tornin; ajatelkaa sitte sitä hirveätä onnettomuutta: enemmän kuin sata työmiestä vuoren sisässä tulisivat haudatuiksi palavan puutornin ja sen kuumeesta murtuneen muurauksen alle."

"Sinä olet narri", huusi toinen sepistä, "kuinka voi tuli sytyttää tornin puuseinämän, kun se palaa rautaristikolla? Sitä paitsi on varsin mahdotonta, että tulikipuna ulottuu puuseinään, joka alkaa vasta kahdeksankymmentä jalkaa ylempänä. Siihen vielä vartioipi yksi työmies tulta, joka on aivan tarpeellista, koska ilmavaihtaja ei voi saattaa tarpeeksi raitista ilmaa. Pitäkäämme tulta kaivoksessa, ylimmäisen työnjohtajan käskystä, ilma on tuntuvasti parantunut, siis voitte tekin tunnelin perällä helpommin hengittää."

Antero kohotti olkapäitensä, huoahhti ja vastasi: "Kunhan ei tulenne vaan ketäkään meistä tekisi kylmäksi."

Sepät nauroivat ja Antero meni kaivokseensa. Siinä osassa oli tunneli ainoastaan puoleksi, se on tuhat jalkaa avaralta valvattu, toista osaa sitävastoin suojelivat puujoukot. Antero oli aivan kaivoksen päässä miehinensä työssä, jossa puoleen päivään rauhassa jatkoivat työtänsä.

7.

Ja he menivät syvyyteen alas.
(Ps. 107, 26.)

Vaikka pfalzilainen työnjohtajalle oli ilmoittanut itsensä sairaaksi, ei hän kuitenkaan voinut pysyä huoneessansa. Lakkaamatta ajatteli hän Anteroa ja joku näkymätön voima saattoi hänen vihriöiden kukkuloiden ympäröimälle vuoren seljanteelle, jonne kaivoskin ulottui. Koska sillä välin oli sopimatonta, että pfalzilainen sairaana näyttäytyi, niin hän meni Anteron isäntäväen luo, joiden talosta saattoi nähdä kaivoksen. Uskollinen pfalzilainen oli talonväelle ilmoittanut surunsa Anterosta, ja he olivat kutsuneet hänen koko päiväksi olemaan vähäisessä majassansa; sitä paitsi koki isäntä kaikin voimin ilahuttaa vierastansa, jonka tähden hän murkinan syötyä sanoi hänelle:

"Nyt täytyy teidän kerran tulla navettoon lehmiäni katsomaan. Minä vakuutan teille, että ne ovat erinomaista rotua, ja te saatte hakea laajalta, löytääksenne semmoista karjaa."

Nadler seurasi ystävällistä talonpoikaa ja oli juuri astunut navettoon, kun talon emäntä tuli sinne juosten ja huusi molemmille:

"Tulkaa pian ovelle. Kentiesi erehdyn, vaan minusta on kuin kaivoksen puutorvesta nousisi mahdolloman paljo savua."

Pfalzilainen vaaleni ja hänen täytyi tarttua oveen; kuitenkin rohkaisi hän mieltänsä ja juoksi talonväen kanssa talon edustalle.

Emäntä oli valitettavasti puhunut totta, sillä kaivoksen joka liitteestä ja halkeamasta nousi paksuja savupatsaita.

"Armollinen Jumala", huusi Nadler, lyöden käsiänsä yhteen. "Tuo sakea savu ei saata mitenkään tulla pajasta! Kuulkaa vaan, kuinka kaivoksen sisällä räätisee!"

Samassa silmänräpäyksessä nousi vinkuen liekipatsas kaivoksesta, ahneesti nuolten puutorvea.

"Laupias Jumala!" huusivat talonpojat, "Hauenstein on tulella! Auttakaa, — sammuttakaa!"

Näin huutaen syöksyivät he naapuritaloihin, joiden ovilla asukkaita jo näkyi. Nadler jäi kuitenkin ikäänkuin kiinnisidottuna seisomaan, lakkaamatta tuijottaen tulipatsaasen, joka nyt heitti palavia lautoja ikäänkuin korsia ilmaan. Kaivos näytti todellakin muuttuneen tulta-suittavaksi vuoreksi — ylt'ympäri satoi kallion lohkareita ja leimuavia hirsiiä. Ja tämän jättiläisliekin yli nousi ja vyöri suunnaton savupatsas taivasta kohden, joka näkyi peninkulmien laajuudelle. Ken tietää, kuinka kauvan Nadler vielä olisi seisonut neuvotonna ja toimetonna, elleivät muutamat työmiehet, jotka myös tulivat kotoansa, mennäksensä työhön, olisi häntä herättäneet, huutaen:

"Nopeasti alas Hauensteiniin, tunnelin suulle!" Heti liittyi pfalzilainen miehiin, ainoastaan ajatellen pelastaa tunnelissa viipyvää Anteroa. Vaan he eivät olleet ensimmäiset, jotka saapuivat suulle, sinne ja tänne kiiruhtavista, kysymyksiä, neuvoja ja käskyjä, ja välistä tuo alinomainen voivotus "auttakaa! Kristuksen armon tähden, auttakaa!" kuului yhä. Heti näyttäytyi, että sadastaviidestäkolmatta työmiehestä, jotka olivat tunnelissa, ainoastaan noin kuusikymmentä pelastui, kaksikuudetta sitä vastoin oli haudattuna kaatuneen puutornin palavien raunioiden alle.

"Jumalani!" voivottelivat muutamat sinne tulleista työmiehistä, joilla kaivokseen peittyneiden joukossa oli sukulaisia, "miten voi tämä onnettomuus tapahtua?" Vastaus tähän kysymykseen viipyi vähän, kunnes vihdoin yksi niistä sepistä saapui, joiden kanssa Antero edellä puolen päivää oli puhunut. Raivokkaina ja mahdollottoman liikutettuina nämä kertoivat:

"Kaikki kävi hyvin ja ilmanveto kaivokseen tuli ristikolle viritetyn tulen tähden kiivaammaksi. Silloin huusi yhtäkkiä noin kello 12 aikana lämmittäjä pajaamme alas:

"'Tuli on irti kaivoksessa.' Me heitimme heti pois vasarat, kiiruhdimme ylös, kurkistimme

kaivokseen ja näimme sen kirkkaissa liekeissä. Muutamien hetkien perästä huusimme tunneliin: pelastakaa itsenne! ja eräälle apumiehelle annoimme käskyn, oitis kiiruhtaa N:o 18 ja 19, siis tunnelin perimmäiseen osaan ilmoittamaan kaivoksen olevan tulossa sekä heidän pitävän pelastautua. Poika tekikin, kuten käskettiin, vaan näki itseänsä pilkattavan. N:o 19:ssä oli myös neljä työmiestä syömässä murkinaansa ja nämät ynnä eräs neljäs työssä oleva eivät antaneet itseänsä häiritä ja vastasivat rauhallisesti: ei nyt liene huhtikuun ensimmäinen päivä. Ainoastaan muutamat harvat seurasivat kehoitusta, etenkin kun tuli n:o 15:ssä oli näkyvissä. Muutamia minuuttia myöhemmin syöksihe jo palavasta kaivoksesta lankkuja ja kiviä syvyyteen. Muutamat työmiehet epätoivoisina peräytyivät tulisateesta, kunnes viimein, tulesta pelastuneitten toverien kehoituksesta, rohkenivat tehdä hyppäyksen ja pelastuivat."

"Vaan kuinka oli mahdollista, että perimmäisessä osassa työskentelevät eivät luottaneet apumiehen kehoittavaan huutoon", kaikui heti kokoontuneen joukon suusta.

"Sen tahdon teille sanoa", vastasi eräs vanhanpuoleinen mies, joka oli ollut Anteron käskyn alaisena, ja ajoissa päässyt pakenemaan. "Muutamat miehistämme olivat aamulla kuulleet keskustelun, jota johtajamme Antero piti kahden sepän kanssa. Hän ei hyväksynyt tulta kaivoksessa sekä pelkäsi puuseinän helposti saattavan syttyä, joka valitettavasti nyt on tapahtunut. Vaan sepät nauroivat hänelle. Kun nyt apumies huusi: 'pelastakaa, pelastakaa itsenne!' syöksyen meidän osaamme, niin enemmistö luuli sen olevan pilaa, josta Antero apumiehen kanssa olisi suostunut."

"Oi, Jumala", kuului vaikeroivan apumiehen ääni, "te ette tahtoneet minua uskoa, ettekä Anteroakaan, joka kuitenkin rukoili, niin pian kuin mahdollista pakenemaan. Oi, taivaani, se hyvä ihminen ei ole täällä; hän lähetti minun edeltäkäsini ja on itse juossut syvemmälle tunneliin, kehoittaaksensa muita pakenemaan."

Tunnelin suulla oli joukko työväen asunnoita, ja kaikista riensi miehiä, vaimoja ja lapsia, kaikki etsien pelastuneitten joukosta omiansa. Nimiä huudettiin ja epätoivoisina kysyttiin: "Onko isäni täällä?... Oletteko nähneet poikaani?... O Jumalani, lienee toki veljeni pelastunut!" Ja kun täällä kaikui iloinen huuto, niin tuolla voivoteltiin, joka koski vuoreen haudattuita poloisia. Mutta kauvan ei viivytelty joutavissa vouhotuksissa; heti kaikui huuto: "Ylös, ylös! veljiä pelastamaan!" kaikki riensivät tarpeellisine aseineen tunneliin, huolimatta savusta ja kuumuudesta, koska oli kysymyksessä, avata rauniovali ja onnettomille tovereille avata käytävä. Mutta esteet olivatkin vahvemmat kuin tahto; heti näkivät työmiehet, enenevän savun tähden, olevansa pakoitetut jättämään tunnelin ja etsimään raitista ilmaa. Heti he taas kuitenkin riensivät sisään työtä jatkamaan. Niin oltiin kaikin voimin työssä kello kahdeksaan illalla, jolloin jo kahdeksan jalkaa oli murrettu; yön kuluessakin murrettiin vallia päästääksi pois sisään suljettuja, koska oli luultava, että viimeksimainitut samoin koettivat päästä pois.

Sillä välin oli laajalle näkyvien tuli- ja savupatsaiden kautta suuri joukko ihmisiä rientänyt lähimmäisistä seuduista palolle siinä aikomuksessa, että kaikin voimin auttaisivat onnettomia, jota tuliruisikut ja muut aseet osoittivatkin. Tuo turmiollinen palo olisi helposti voinut tarttua taloihin ja samoin koko Hauensteinin kylään, ellei apuun rientäneet olisi ruvenneet tulen uhkaamia taloja suojelemaan. Tämän tehtyä ruvettiin arvelemaan, millä keinolla kaivoksessa kytevä tuli olisi sammutettava. Muutamat ehdoittivat, että kaivos ylhäältä tukittaisiin, joten tuli sammuisi; toiset arvelivat kuitenkin, että näin menetellen sisään suljetuilta riistettäisiin hengitykseen tarpeellinen ilma. Toiset taas katsoivat paremmaksi, antaa tulen lakata riehumasta, etenkin kun liekit voisivat saattaa tunneliin raittiin ilman vetoa. Mutta enemmistö oli sitä mielipidettä, että tuli sammutettaisiin vedellä, ja vaikka monet huomauttivat vaaraa, että senkautta saatettaisiin tunneliin läikäyttävä höyry, joka tulisi epäilemättä vaaralliseksi suljetuille sekä haitalliseksi jokaiselle pelastustyössä toimivalle työmiehelle, niin kaivos kuitenkin oli aukoon asti noin kaksi jalkaa peitossa. Läheisyydessä oli lammikko, josta kaivokseen saakka miehistö muodosti jonon sekä toinen toisellensa antoi ämpäriin, kunnes lammikko oli tyhjänä. Tämän menetystävän älyttömyyttä ei kukaan huomannut, jonka tähden sitä jatkettiin koko yö perjantain puolille päivää. Vaan heti ilmautuivat surulliset seuraukset. Kello 7 asti olivat työmiehet voineet jatkaa tekoansa tunnelin aukon suulla. Vaan nyt ilmautui tukokaasua ja työmiehet vaipuivat maahan pyörryksiin. Siitä huolimatta eivät he hellittäneet pelastustyötänsä, vaan piammiten näyttivät sankariluontoa, jommoista tappelussakaan urhoollisemmasti ja kauniimmasti ei voi osoittaa. He panivat oman henkensä alttiiksi, pelastaaksensa toisten henkeä sekä itse mieluummin heittäytyivät uhriksi.

Ei meidän tarvitse mainita, että näiden urhoollisten riveissä pfalzilainen oli ensimmäinen, hänen elämänsä ei maksanut mitään, kun ystävänsä oli niin suuressa vaarassa. Perjantain aamuna oli tukokaasu muuttunut semmoiseksi, että tunnelissa sytytetty lyhdyt tuskin saattoivat palaa, ja pimeissä käytävissä oli paljous työmiehiä pyörryksissä, maassa kamppailien tukeuttamis-kuolon kanssa. Tosin saatettiin he pois raittiisen ilmaan, vaan niin moni, niin pian kuin näki suloisen päivän valon, heitti henkensä. Kohta oli suuri joukko näitä urhoollisia tiedottomina ja kuolevina tunnelin aukon suulla.

Pakahtuneella sydämmellä täytyi Nadlerinkin luopua työn pitkittämisestä tunnelissa, myrkylliset höyryt levisivät ja paisuivat yhä enemmän. Pitemmän epätietoisuuden perästä hän päätti, rientää Dossenbachiin vanhalle äidille ilmoittamaan tätä surullista sanomaa ystävänsä onnettomuudesta. Hän tiesi tekevänsä Anteron mieltä myöten, joka ylitse kaikkea rakasti äitiänsä. Kun pfalzilainen lähti matkalle tuontuostakin katsahtaen Hauensteiniin, jonka synkkä kita oli niellyt onnettoman Anteron ja toverinsa, — tehtiin onnettomuuden kaikellaisia kokeita, tunnelin ruttoilman poistamiseksi ja raittiin ilman saattamiseksi sisälle. Suurien ruiskujen avulla saatettiin tunneliin

kalkkivettä, vaan nuo myrkylliset höyryt eivät irtautuneet ja ruiskumiehistö tuli voimattomaksi. Nyt viritettiin suuria olkitulia, sitte turvauttiin leveihin seileihin, joita vaunuilla vedettiin nopiasti edestakaisin, — vaan kaikki nämä apukeinot huomattiin hyödyttömiksi, eikä lopuksi auttanut muu kuin, asettaa torvet tunneliin ja ilmapumpuilla poistaa myrkylliset höyryt. Rivakka ja joutuisa apu oli tarpeen ja jokainen hetki oli kallis, sentähden olikin lähellä ja kaukana, Luzernissa, Baselissa, Zyrichissä ja Aarau Tagissa torvia valmistettu yötä päivää. Maanantaina varhain ulottui jo torviliitos 2,200 jalkaa tunneliin ja suulla teki ilmanvaihtopumppu työtä, jota käytti tunnelista virtaava puro, joka tunkeutui kivimuran läpi. Ja todellakin ilma parantui enemmän ja enemmän, kuta laajemmalle torvia pystytettiin.

Kauheasta odotuksesta, joka kuvautui niitten kasvoille, joilla haudattujen joukossa oli kalliita sukulaisia, tahdomme mieluummin vaieta, etenkin koska laveampi kertominen tästä surullisesta tapauksesta vaan hirmukuvia tarjoaisi. Ainoastaan kahdesta siskosta mainittakoon, jotka tuntimääriä tunnelin edessä istuivat kivellä odotellen, jos veljensä, jonka tukehtumiskuolemasta he olivat varmat, kohta löytyisi. Ja kuin vihdoin Kesäkuun 2 päivänä hänen ynnä kolmen muun ruumis vedettiin tunnelista, saattoi siskopari, katkeria kyyneleitä vuodattaen, kuolleen veljensä pyhässä hiljaisuudessa kylänsä hautausmaahan. Samana edelläpuolen päivänä ulottui torviliitos 300 jalkaa ja jälkeen puolen päivän tuhkakokoon. Kaikin voimin ruvettiin sitä murtamaan, vaikka työ oli vaivalloista kuin vaarallista, sillä oli kysymys aukaista kahdeksan jalkaa korkea ja neljä jalkaa leveä käytävä. Sankari-urhoudella kaivoivat työmiehet kuuman tuhan ja hiiltyneitten hirsien lävitse ja ilohuuto kaikui, kun seuraavana aamuna aukea tila oli edessänsä.

"Jumala olkoon kiitetty!" kaikui yhteisesti työmiesten suusta. "Valli on läpimurrettu sekä apu ja pelastus onnettomille haudatuillemme lähellä. Kutsukaamme heitä, antakaamme heille merkki torvillamme."

Tämä tapahtuikin; vaan ei mitään vastausta kuulunut, ja synkässä vankeudessa oli kaikki kuolon hiljaista, mätänemisen höyryjä vaan kohosi. Torvet pystytettiin laajemmalle, jossa nähtiin, että ilo oli aikainen sekä ettei tuhkapatsas vielä ollutkaan läpimurrettu. Tuo aukea tila nähtiin muodostuneen kaatuneista hirsistä, jotka olivat toisiansa vastaan nojautuneet sekä toiselle puolelle vielä oli haudattuna. Kesäkuun neljännen päivän aamulla, siis seitsemäntenä päivänä tämän tapauksen jälkeen, oli vihdoin ehditty vaikeaan päämaaliin sekä läpimurros päätetty.

Uskollisessa, ankarassa työssä oli pelastusmiehistö yöt ja päivät viettänyt tunnelissa, kuitenkin saapui apunsa liian myöhään ja kuolo vietti loistavata voittoa. Perjantaina puolen päivän aikaan oli yksiviidettä ruumista jo löydetty.

8.

Herra kuolettaa ja virvoittaa, vie suureen
ahdistukseen ja siitä ulos jälleen.

Lennätinsanoma oli nopeampi kuin Nadler ja saattoi tiedon tuosta erinomaisesta onnettomuudesta yltympäri. Niinpä se saapui Dossenbachiin ystävätämme Nadleria aikaisemmin. Ruppert oli saanut kuulla tämän ravintolassa, jossa eräs vieraista luki lennätinsanomien sanomalehdestä. Kevytmieliselle veljelle alkoi siis tästä päivästä onni hymyillä, kuin eräs tovereistansa oli lainannut hänelle kuusi bätseriä [eräs rahan laji], joten hänellä oli varoja, luoda itsellensä iloisen illan. Ruppert ei laiminlyönytään janoisen kurkkunsa kostuttamista, jota hän niin kauvan oli toivonut. Vaikutuskaan ei jäänyt pois, kohta alkoi viinihöyryt meluta parantumattoman nuorukaisen päässä. Hän tuli iloiseksi, sangen iloiseksi; tuli hillitsemättömäksi ja kiljui juovuksissa sanomattomasti ... silloin hän huomasi lennätinsanomien, silloin hänen korvissansa humisi: että kaksikuudetta työmiestä Hauensteinin tunnelissa oli tullut haudatuksi sekä ainoastaan vähän olevan toivoa heihin pelastuksestansa. Kevytmielinen nuorukainen istui kotvasen ikäänkuin kivettyneenä; silmät tuijottaen, sieramet leveinä, suu puoli auki ja kädet riippuen hermottomina. Tuo surullinen sanoma oli, ikäänkuin ukkosen vaikuttanut Rupperttiin. Muutamia minuutteja sitte oli hän ajatuksissansa tullut onnelliseksi, koska ei tarvinnut peljätä Anteron saarnoja; ja nyt ensimmäisen kerran vapisi hänen sydämensä kysyessän: onko veljesi haudattujen joukossa vai ei?

Mitä kehoitukset ja kohtalot eivät voineet, se onnistui tuolle äkilliselle sanomalle; Ruppertin sydämessä alkoi katumus syntyä, joka katkerimmasti häntä nuhteli. Antero ilmautui hänen kuvituksissansa ja hänen uskolliset sinisilmänsä katselivat häntä niin surullisesti, ikäänkuin tahtoisivat sanoa: "Nyt olet ikuisiksi ajoiksi veljesi puolesta turvassa, et koskaan enään ole kuuleva hänen siveyssaarnojansa. Nyt voit tehdä, mitä haluat, hän ei ole sinua estävä, sillä jylhissä vuoren sisuksissa hän nukkuu ikuista unta, josta ei kenkään herää: siis juo, Ruppert ja ole iloinen!"

Hermottomina riippuvat kätensä kouristuivat, hän puri huuliansa, ja hänen uhkaavien otsanryppyjensä alta näkyi silmät, jotka ilmoittivat sanomatonta epäilystä.

Vieraat katsahivat häneen ja eräs talonpojista tuli hänen luoksensa sanoen:

"No, Ruppert, luultavasti koittaa sinulle nyt hyvä aika, koska miltei varmuudella voipi otaksua veljesi Anteron, joka myös oli Hauensteinissa, olevan haudattujen joukossa."

"Vaietkaa Jumalan tähden!" kiljui Ruppert ja hänen silmänsä vierivät tuimasti, "tahi tulen rajuksi!"

Talonpoika tästä katseesta hämmästyen peräytyi ja vieraat tekivät samoin.

Ruppert juoksi ylös, otti kukkaronsa maksaaksensa velkansa.

"Voithan jättää seuraavaksi kerraksi", sanoi isäntä hänelle, joka myös tunsu itsensä turvallisemmaksi nurkassansa, kuin kiihtyneen pojan läheisyydessä.

"En", vastasi Ruppert päättävästi, "te ette ole koskaan enään näkevä minua luonanne vieraana."

"Enkö, ja minkätähden?" kysyi isäntä ihmetellen, "mitä olen sinulle siis tehnyt?"

Ruppert tahtoi vastata, vaan tuska, jonka hän tunsu onnettoman veljensä tähden, nousi kurkkuunsa saakka. Hän heitti rahat pöydälle ja riensi ovesta ulos. Täysi kuu loisti kirkkaana taivaalla ja levitti hopeista valoansa maiseman ylitse. Ruppert jätti kylän ja saavutti kohta tuon Dinkelbergin kukkulan, jossa Anterokin niin mielellänsä viihtyi. Katuvaisen veljen mieleen johtui tuo sunnuntai iltä, jolloin hänen onneton veljensä siellä istui ja puheli hänelle varoituksen ystävällisiä sanoja. Kevät oli levinyt koko luolistoon, juuri niinkuin silloinkin; vaan onnettoman Anteron mielipaikka oli autio ja turhaan viritti vieno yötuuli viileyttänsä. Hän, jolle tuo ihmeellinen raitis ilma nyt olisi ollut niin tarpeen, oli synkässä vuoreнкаivoksessa ja kentiesi tässä silmänräpäyksessä taisteli tukehtumiskuoleman kanssa.

Tätä kaikkea ja vielä enemmänkin tunsu Ruppert, seisossaan Dinkelbergin kukkulalla; hänen rintansa aaltoili, hän repi tukkaansa ja lankesi polvillensa vaikeroiden: "Jumalani, anna minulle veljeni jälleen — en ole tähän päivään saakka vielä tiennyt, että niin sanomattomasti häntä rakastan!"

Kyöneleet tulvasivat hänen silmistänsä, lieventämättä sydämmensä vaivaa ja kun hän muisti äitiänsä, jonka koko onni uskollinen Antero oli, niin epäily uudestaan valloitti hänen. Ruppert vietti suuren osan yötä hiljaisessa yksinäisyydessä Dinkelbergillä, sillä hän pelkäsi sitä kohtausta, jolloin äitinsä oli kuuleva tämän hirveän sanoman hänen suustansa. Aamun hämärtäessä hän hiipi majaisen edustalle, vaan ei hänellä ollut rohkeutta avata ovea. Hän syöksyi taas kylästä ulos ja aurinko loisti jo taivaalla, kun hän toista kertaa palasi majalle, vihdoinkin äidille ilmoittaaksensa tapahtuman. Jo hän oli aukaissut majan oven ja pannut jalkansa kynnykselle, vaan ikäänkuin raivottarien vaivaamana hän taas pakeni erääsen hiljaiseen nurkkaan, jossa hän joka ikiseltä ihmiseltä oli rauhassa. Kylän kirkon kello alkoi ilmoittaa puolta päivää ja Ruppert tiesi äitinsä säännöllisesti tähän aikaan menevän kirkkoon, siellä hiljaisuudessa rukoillaksensa Anteron puolesta.

"Tämä on sopivin aika, mennä kotio", ajatteli Ruppert itseksensä, "minulle se on oleva paljon helpompi, sillä minä voin odottaa häntä kotio, ja kerrankin, kerrankin se on tapahtuva!"

Hän teki nopeasti, mitä päätti. Vaa kuinka suuresti hän ihmettelikään kun oven avattuansa näki äitinsä itkevän sekä edestakaisin kävelevän majassa, samalla kuin eräs vieras mies turhaan koki häntä lohduttaa.

"Ruppert!" huusi vanha rouva surullisella äänellä. "Me olemme kadottaneet Anteromme!"

"Minä tiedän sen", vastasi poika ja suuret kyöneleet vuotivat hänen poskillensa. Äiti katsahti ihmetellen häneen ja sanoi:

"Sinä itket?"

"Miksi en itkisi", vastasi Ruppert kysyen. "En enään ole kevytmielinen lapsi, joka sinulle ja — Oi Jumalani, en voi hänen nimeänsä lausua, — suruni hänen ylitsensä on liian suuri."

Uusi kyynelvirta purkautui hänen silmistänsä, sitte hän jatkoi: "Minä en ole enään tuo raukka, joka omaisillensa ainoastaan surua ja murhetta on tuottanut. Yksi ainoa tiima oli kylliksi minusta tekemään toisen ihmisen, ja kuitenkin, kuitenkin tunnen itseni sanomattoman onnettomaksi, kuin täytyy epäilläni, koska olen veljeni murhaaja!"

Näin vaikeroiden hän vaipui maahan rouvan polviin, tarttuen hänen käsiinsä ja kuumaa otsaansa painaen niitä vastaan.

Ruppertin epäily saattoi äidin-tuskan jonkunlaiseen rauhaan; hän ajatteli monta yötä, jolloin uni oli hänen silmistänsä paennut ja hän ehtimiseen rukoillut Jumalaa, että hän saattaisi kevytmielisen pojan oikealle tielle. Ja katso, vihdoinkin oli taivaallinen Isä kuullut hänen rukouksensa, vaan hänelle sanomattoman suuren vahingon avulla. Ja ajatellessansa sitä, valloitti hänen uudestaan suru ja kotvasen aikaa kuului vähäisessä majassa vaa huokauksia ja vaikeroimisia. Rehellinen Nadler, jonka sydän, kuten tiedämme, hehkui uskollista rakkautta Anteroa kohtaan, ei voinut myöskään lohduttaa, ja kuinka hän olisi sitä voinutkaan, joka itse oli lohdutuksen tarpeessa? Vihdoin kajahti vanhan Refin huulilta: "Herra antoi, Herra otti, kiitetty olkoon Herran nimi! Amen!"

Ja kirkastuneena tuo hurskas vanha vaimo katsahti taivaalle, kun sydämmensä vielä vapisi tuskan painosta. Semmoinen Jumalan tahdon haltuun antautuminen oli Ruppertille vieras ja ihmetellen hän katsahti äitiänsä.

"Kuinka saattaa niin lausua!" huudahti hän. "Emme vielä tiedä varmaan, onko Antero haudattujen joukossa."

"Minä tiedän", vastasi hiljaa vanha rouva, pannen kätensä ristiin. "Onnettoman Anteromme ystävä on minulle tuonut sanoman."

Ruppertin hengitys kiihtyi, hänen silmänsä tahtoivat irtautua kuopistansa, ja vaikeroiden pääsi häneltä pfalzilaiseen osoitettu kysymys: "Onko — tämä — totta?"

Nadler painoi alas päänsä äänettömänä.

"No siis, langetkoon liekki päälleni", kiljaisi Ruppert, vaipuen maahan, "sillä minä olen uusi Kain, joka veljensä on murhannut."

"Älä riko Herraa vastaan", itki äiti, "äläkä ota päällesi suotta niin suurta syntiä."

"Kuinka!" huudahti Ruppert hurjassa liikutuksessaan, "eikö minulla ole syytä kurjan, kurjan veljeni kuolemaan? Eikö minun kevytmielisyyteni ollut se, joka hänet kotoa karkoitti, tuonne pirulliselle vuorelle, joka tuli hänen peloittavaksi haudaksensa? Enkö minä iloinnut, kun hän lähti? Eikö Jumalan pidä heittää minuun vihansa ja eikö hänen pitänyt viimeiseen asti koettaa saada sydäntäni vapisemaan juuriansa myöten? Ei, ei, minä olen veljeni murhaaja ja ainoa armo minulle on oleva, että taivaallinen kostaja minun oitis antaa löytää kuoleman."

"Ja teidän kurja, vanha äitinne?" kysyi Nadler nuhdellen. "Eikö hän ole kyllin surua jo kärsinyt? Pitääkö teidän hänen vanhoilla päivillensä riistämän häneltä ainoan turvan sekä antaa hänet alttiiksi ihmisten laupeudelle?"

Nämät sanat olivat Ruppertista selvät, ja ensi kerran monen vuoden perästä hän kietoi hellällä pojan-rakkaudella kätensä eukon kaulan ympäri, painoi hänen sydäntänsä vastaan ja sanoi lempeydellä, jommoista siihen saakka ei ennen hänessä havaittu:

"Jumala on oikeutta rakastava, vaan myös laupias. Hän on antava minun elää sinun tähtesi, hyvä uskollinen äitini ja minä olen tekevä työtä aikaisesta myöhään, ainoastaan tehdäkseni sinun vanhat päiväsi niin kepeiksi kuin mahdollista. Mutta kun Hän kerran kutsuu sinut täältä pois, ja sinut Anteromme kera viepi taivaalliseen valtakuntaansa, silloin rukoilkaat yhdessä, että Hän poisottaisi kirouksen päältäni sekä tekisi minutkin autuaaksi enkeliksensä. Oi Jumala, kun se silmänräpäys jo olisi läsnä!"

Tämä Ruppertin sydämen harras toivo lievensi paljo hänen suruansa ja vaikka kyyneleet yhä tulvasivat hänen silmistänsä, niin vaikuttivat ne kuitenkin ikäänkuin palsami hänen häiritylle luonteellensa.

"Emme vielä saa kaikkea toivoa heittää", virkkoi taas pfalzilainen, "sillä saattaa olla mahdollista, että muutamat haudatuista pelastuisivat ja niiden joukossa Anterokin. Teidän ei pidä kieltäen pudistaa päätänne, sillä Jumala on ainoa, joka kuolettaa ja virvoittaa, vie suureen ahdistukseen ja siitä pois jälleen. Sitä paitsi ovat Antero ja hänen toverinsa ainoastaan sisään suljettuina eikä haudattuina, ja tila, jossa he ovat, on pitkä sekä kyllyiksi korkeakin. Siis voivat he vaivatta hengittää, vaikka vasta kymmenen päivän kuluttua heidät löydettäisiin. Sen tunneliosan läpi juoksee myös puro, joka tuo terveellistä juomavettä sekä raikasta ilmaa."

"Te olette puhuneet hyvin", intti Ruppert, "mutta että ihminen pimeässä vuoren sisuksessa voi kuolla nälkään, sitä ette ole ajatelleet."

"Oi, rauhoittukaa", lohdutteli hyväsydäminen pfalzilainen. "Sisäänsuljetut ovat varustauneet ruokavarjoilla niinkuin leivällä, teellä, rommilla ja maidolla; kukaan työmies ei lähde tunneliin ilman niitä. Heillä on sitä paitsi mukanaan suuri joukko vahakynntilöitä ja olutta; viimeisessä tingassa voivat talilla ja oluella ylläpitää henkeänsä, elleivät pidä parempana, tappaa muutamia hevosista, jotka myös ovat suljetut. Ei, ei, luottakaamme Jumalaan ja älkäämme laskeko toivottomuutta sydämmiimme."

"Minä tahdon varmuuden", kiljasi Ruppert. "Ja sillä välin tahdon Hauensteinissa yötä päivää tuon onnettoman aukon suulla istua ja kaipaa, kunnes — oi Jumalani! — kunnes —" hän ei voinut tuskaltansa päättää lausettansa.

"Äitinnekin on lausunut toivonsa, käydä onnettomuuden paikalla", vastasi pfalzilainen veljemme, "ja minä olen heti ahkeroina, kylästä hankkia vaunut, jotka nopeasti saattavat meidät surulliselle paikalle."

Hyväntahtoisen Nadlerin piti koko matkalla löytää uusia syitä lohdutuksellensa ja hälventääksensä vanhan Refin ja Ruppertin surua. Ah, ja tuon uskollisen ystävän sydän, joka niin hellästi sykki Anteroa kohtaan, oli itsekin lohdutuksen tarpeessa.

Hiljainen, selkeä pyhäilta oli, kun nuo kolme saapuivat Hauensteinin tunnelin edustalle. Metsäiset vuorten huiput loistivat kirkkaan ilta-auringon paisteessa ja niitten välistä esiintyi ihanan Schweizinmaan vuoret. Tunnelin aukon edustalle oli kokoontunut melkoinen joukko äitejä, sisaria, veljiä, poikia ja tyttöjä, joilla kaikilla oli rakkaansa turmiolisessa vuorihaudassa, jonka suu vihdoin oli auki. Ei yksikään noista kovista, surullisista jälkeensä jäneitten katseista koskenut ihanata viehättävää maisemata; sillä kaikkialla liikkuvalla kuololle, eikä elämälle, omistettiin suurin tarkkaavaisuus. Arkku arkulta saatettiin vaunuilla tunnelin holvatasta, korkeasta portista, ikäänkuin maanalaisesta kuolon kaupungista. Jokaisesta arkusta oli kansi nostettu, että sukulaiset vielä kerran näkisivät rakkaat kuolleet ja ottaisivat viimeiset jäähyväiset. Enemmistö olikin näistä viimeisistä tunnettu ja palavin kyynelin kosketettiin siunaten viimeisen kerran heidän jähmettynyttä kättänsä ja otsaansa.

Ensiksi löydetyt ruumiit olivat sitä vastoin tuntemattomat. Koska muutamilla heistä vielä oli aseet käsissä, oli selvä, että ne olivat koettaneet murtaa tuhkapatsasta, vaan tunnelissa vallitsevasta

ruttoilmasta kuolleet.

Kurja Refi ja Ruppert olivat kuolleet pfalzilaiselta Anteron työskennelleen perimmäisessä osassa tunnelia, jonne vasta puheena olevana lauvantaina päästiin; siis olivat rauhallisina, ettei rakastettunsa ollut niiden yhdenneljäntä joukossa, joiden maallisia jäännöksiä Trimbachin kirkkomaahan jo oli haudattu.

Arkku arkulta nousi muuriportista ja yhä kiivaammin sykki kolmen ystävämme sydämet, sillä jo yhdeksänkymmentä ruumisarkkua seiso i kirkkomaalle menevällä tiellä.

Yhä terveemmän näköisemmät olivat nyt löydettyjen ruumiiden kasvot, ja päivänvaloon saatettuina, näkyi aivan selvästi, että ainoastaan muutamia tunteja sitten oli henki eronnut ruumiista.

Kahdeskymmenes arkku näkyi hämärässä tunnelin suussa.

Refi, Ruppert ja pfalzilainen veli uskalsivat tuskin hengittää. Nyt nostettiin kansi ylös ja seuraavassa silmänräpäyksessä nousi kolmen ihmisen surullinen huuto hiljaiselle iltataivaalle, sillä arkussa makaava oli — onneton Antero.

"Kristuksen armon tähden, — veljeni! Aukaise silmäsi!" huudahti Ruppert epäilyksessä, kun äiti ja Nadler lankesivat polvillensa arkun molemmille puolille ja antoivat vallan niin kauvan pidätetyille kyynleillensä. Seuraavassa silmänräpäyksessä heittäysi Ruppert veljensä elottoman ruumiin yli, suuteli hänen ristissä olevia käsiänsä sekä sanoi tuskissansa:

"Antero, eikö tosi, se on ainoastaan kamala, hirveä uni ja sinä et ole kuollut? Kuinka olisi mahdollista, kasvosi ovat niin terveet ja kukoistavat. — Sinä — sinä — olet vaan väsynyt, etkä kuollut, — eikö niin? Ja minä olen itseni parantanut, rakas Antero, ja sinä olet minusta tästä lähtien saava ystävän — ja — mutta, Antero, älä makaa niin jäykkänä ja elotonna siinä, vaan anna minulle merkki, olkoon se kuinkakin vähäinen, että olet kuullut sanani ja ettei henki ole ruumiistasi kadonnut!"

Jokaisella ympärillä seisovista oli omiensa puolesta surun ja tuskan kanssa tekemistä, kuitenkin liikutti tuo Ruppertin ääretön vaikeroiminen niin, että yltymäpärsä kuului tihkumisia.

Vihdoin astui työnjohtaja Ruppertin luo, pani osaa ottavaisena kätensä hänen hartioillensa sanoen surkuttelevalla äänellä:

"Kärsimystä, rakas ystäväni. Älä häiritse kuolleen unta!"

"Vaan hän ei ole kuollut!" huudahti Ruppert. "Hän elää!"

"Älä anna väärälle toiveelle tilaa", kehoitti työnjohtaja. "Ennenkuin teidän onneton veljenne tunnelissa pantiin arkkuun, teki lääkäri kaikki, saattaaksensa häntä elämään — vaan turhaan."

"Kun ei raitis ilma puhallellut hänen silmäkulmillensa", vastasi Ruppert, "vaan täällä, jossa elorikas henki häntä suutelee, on hänen henkensä virkoava. Eikö niin, Isä taivaassa", alkoi nyt katuvainen veli rukoilla laskeutuen polvilleen ja koroittaen kätensä. "Sinä olet lahjoittanut minulle Anteroni jälleen, liiatenkin koska nyt ollen oppinut tuntemaan, kuinka uskollinen, hellätunteinen veljen sydän hänessä sykki! Tahdon niin mielelläni tehdä työtä hänen edestänsä, aikaisesta myöhään yöhön, hänen ja äitini edestä, — ja minä tahdon jättää jäähyväiset kaikille huveille ja nautinnoille. Ainoastaan anna jälleen veljeni, Herra Jumala, armahda minua, älä minua kiros."

Hetkisen viipyi Ruppert polvillansa, sitten nousi hän ylös ja kiiruhti arkun luo, kumartuen

Anteron hengettömän ruumiin yli. Syvä hiljaisuus vallitsi yltympäri, itkevien äitien, sisarten ja lasten nyyhkiminen sitä vaan häiritsi. Silloin yhtäkkiä nousi riemuhuuto ilmaan, vähäinen hymy ja Ruppert huutaa:

"Herra Jumala on auttanut, Antero ei ole kuollut, hänen sydämensä alkaa taas sykkiä!"

Kaikki läsnäolevat pitivät tämän suurena harhanäkönä, johon onnettoman veljen epäilyksen hänen oli saattanut; mutta kun heti sen perästä eräs lääkäri, jonka työnjohtaja kutsui, astui arkun luo, ja tarkoin tutkittuansa ilmoitti, Anteron todellakin vielä hengittävän ja mahdollisesti voitavan saatettaa elämään, silloin nousi kokoontuneen joukon riveissä suuri levottomuus, osaksi ilosta, jonka monet työmiehet Anteron pelastuksesta tunsivat, osaksi tuskan tähden, joka nyt kaksinkertaisesti valloitti joka ainoan, ken vaan oli kadottanut rakkaansa kaivokseen.

"Miksi ei Jumala voinut samaa ihmettä tehdä isällemme?" vaikeroi eräs kurja vaimo, syleillen viittä pientä lastansa. "Antero oli tosin hyvä nuorukainen, vaan hän ei jättänyt jälkeensä mitään vaimoa eikä orpoja."

Näitä ja muita itserakkaita lausumisia kuului toinen toisensa jälkeen, ja kuitenkin täytyy heille antaa anteeksi, jotka tällaiseen kovuuteen antautuivat, sillä se oli kumminkin paras todistus heidän rajattomasta rakkaudestaan kalleita puolisojansa ja isijänsä kohtaan, jotka niin yhtäkkiä heiltä riistettiin.

Taitava lääkäri järjesti niin, että vaipunut Antero otettiin ylös arkusta, laskettiin peitoilla varustetuille parille ja kannettiin Hauensteinin kylään.

"Yöilma ei ole kylmä, vaan suloinen, ja siinä on hän heti virkoava tuntoonsa", sanoi hän, nyt autuaallisimmasta ilosta puhumattomiksi tullee veljelle, ystävälle ja vanhalle äidille. "Tuo poloinen poika tarvitsee epäilemättä suurimman huolenpidon, ennenkuin voidaan ajatella parantumista, kuitenkin olen aivan varma, että omaisiensa puolelta kaikki on tapahtuva."

Vanhan Refin, Nadlerin ja Ruppertin välillä nousi kilvoitus pelastetun Anteron huolenpidon suhteen, jota jokainen tahtoi. Erinomattain oli Ruppert, joka yötä päivää yksin tahtoi valvoa Anteron luona, kunnes vihdoin rauhoittui ja oli vaan yöllä rakkaan veljensä vuoteen vieressä, päivällä sitä vastoin antoi äidille ja Nadlerille sijansa. Sillä välin vietiin Antero vähäiseen majaan, jossa Ruppert heti alkoi valvomistansa.

Kuinka mahdottoman suuri olikaan muutos, joka yhtäkkiä oli tapahtunut tuolle ennen niin kevytmieliselle Ruppertille; millä innolla hän nyt rakasti veljeänsä, jota hän ennen vihasi; missä uudessa valossa mailma ja elämä näkyi hänelle ja kuinka näkyväinen hänen sielussansa oli ihmisen tarkoitus: taistelemisen ja rientämisen parhaimpaan ja jaloimpaan.

"Työ on siunaus, jonka Jumala meille matkamiehille on antanut", sanoi, syviin ajatuksiin vaipuneena, Ruppert hiljaa itseksensä, ollaksensa häiritsemättä rauhallisesti hengittävänä, vaan yhä nukkuvana Anteroa, jonka vuoteen viereen oli ottanut paikkansa. "Mikä rauhallisuus on sielussa, kuin tietää tehneensä velvollisuutensa, ja kuinka makea sitten onkaan rauha! Niin, niin, minä olin sokea ihminen, mutta Jumala kaikkivaltias on pimeydestä minut pelastanut, niinkuin Anteronkin; ah, jos Hän armossansa olisi sallinut, minun pitää uskollisen veljeni!"

Ruppert heitti rakkaan silmäyksen nukkuvaan ja astui vähäisen akkunan viereen. Viehättävä maisema oli hopeisen kuun valaisemana hänen edessään. Ruppert tunsin sanomattoman onnen sydämessänsä sekä kiitollisuuden suosiollista henkeä kohtaan, joka tämän kaiken oli luonut, joka oli hänen edessään ja niin mahtavasti vaikutti hänen sieluunsa. Mutta tämän ihanan maiseman keskeltä esiintyi maallista katoovaisuutta muistuttava Jumalan käsi, sillä Trimbachin kirkon sivulta loisti kuutamossa valkoiset ristit, joilla Hauensteinissa hukkuneitten haudat olivat koristetut; myöskin taisi Ruppert nähdä arkut, jotka yön ajaksi olivat jätetyt vuoren juurelle, siinä toivossa, että yksi tahi toinen niissä makaava vienosta yön ilmasta virkoaisi jälleen eloon. Kuinka helposti Antero olisi voinut olla niiden joukossa, kun hän nyt todellisuudessa rauhallisesti hengittäen lepäsi vuoteellansa pienoisesä majassansa.

Ja uudestaan pani Ruppert kätensä ristiin hurskaasen kiitosrukoukseen, antaen vallan kyynelillensä, jotka täyttivät silmänsä, kun hän taas astui veljensä vuoteelle ja suudellen kosketti hänen otsaansa.

Oliko tuo kuuma veljen suudelma, eli hänen otsallensa pudonnut kyynel, joka yhtäkkiä herätti Anteron.

Hän loi silmänsä auki ihmetellen silmäillen ympärillensä, nähtävästi tietämättä, missä hän oli. Vihdoin kääntyivät silmänsä akkunaan, johon kuu kirkkaana loisti.

"Mitä tämä on?" sanoi mieltänsä malttamaton Antero. "Kun? Voimmeko nähdä sen pimeässä tunnelissakin."

"Sinä et enään ole tuossa kauhistavassa vankeudessa, rakas Antero", vastasi Ruppert värähtävällä äänellä, "vaan pienoisesä majassasi."

"Jumalani", huudahti Antero, "onko tuo Ruppertin ääni? Ah, ja kuinka rakkaasti ja ystävällisesti hän minulle puhuu?... Veli, etkö siis enään vihaa minua?"

Ruppert ei kyennyt vastaamaan, hänen sydämensä ikävoi muuttumattoman veljenrakkauden ilmoittamista, ja hän vaipui nyyhkien polvillensa pannen päänsä vuoteen reunalla lepäävälle Anteron kädelle.

Anteron muisti palasi verkallensa ja kauhistus kävi läpi hänen ruumiinsa ajattellessansa hirviötä päiviä ja öitä, joita hän elävänä oli viettänyt vuoren arkussa. Ruppert, jota lääkäri oli huomauttanut, että jokainen yllytys Anteron luona oli kartettava, koki kaiken tavoin miellyttää, saadaksensa Anteron rauhoittumaan, joka hänelle vihdoinkin onnistuikin. Tosin hän ei voinut pidättää kyyneleitä, joita tuo hellä nuorukainen vuodatti työtovereinsa kohtalon tähden, liiatenkin kun ne lieventivät sairaan sydäntä.

Vähän ajan kuluttua hän vaipui taas virvoittavaan uneen, josta vasta seuraavana aamuna heräsi.

Oli kolminaisuuden sunnuntai ja kesäkuun aurinko säteili vuorille ja laaksoihin.

Kuitenkin kesti kotvan aikaa, ennenkuin Antero toipui tuntoonsa.

"Uneksinko vai olenko valveilla?" huudahti hän vihdoinkin ihmetellen. "Minusta näytti kumminkin, kuin Ruppert olisi seisonut akkunan vieressä, ja nyt näin olevan Nadlerin, minä olen siis pettynyt."

"Olet molemmat kerrat nähnyt oikein; rakas Antero", vastasi hänen uskollinen ystävänsä, suudellen hellästi sairasta. "Päivällä viivymme, hyvä äitisi ja minä luonasi, yöllä taas Ruppert, jossa on sangen ihmeellinen muutos tapahtunut."

Sitten Nadler kertoi ystävällensä tärkeimmän ja Antero pani liikutettuna kätensä ristiin, hiljaa lausuen: "voi, Jumalani, tämä on liian suuri onni!... Mutta", keskeytti hän, "sinä mainitsit äitini, — onko hänkin täällä?"

Nadler myönnytti vastaten: "Sen sinä voit ajatella, ettei häntä, joka sinua ylitse kaiken rakastaa, ollut pidättämistä kylässänne."

"Ah, Jumalani, mikä ilo on minun osanani!" sanoi Antero liikutettuna. "Miksi tuo vanha, hyvä äiti ei ole täällä? Missä viipyy hän, — ja missä on Ruppert?"

Syvä, yksivakainen ääni kuului sairaan korviin, joka Nadlerin avulla kohottihe tilallansa. Hän kuunteli. Ääni koveni yhä enemmän ja tuntui, ikäänkuin tulisi vuorilta.

"Mitä se merkitsee?" kysyi Antero mieltien, ja huomaten ystävänsä surullisen katseen, joka, pannen kätensä ristiin, astui akkunan ääreen, — silloin ei tarvinnut Antero enään vastausta, vaan hän tiesi, että nyt oli Trimbachin kirkkomaalla suuret maahanpanijaiset ja kaikki läheiset kellot lähettivät viimeisen siunaavan tervehdyksensä. Hän tiesi myös nyt, miksi äiti ja veli eivät olleet läsnä. He seurasivat sydämmensä ääntä ja, liittyen suureen surusaattoon, ajattelivat itseksensä: "Se on Jumalan armosta, ettei Anteromme makaa yhdessä noista arkuista, vaan nousi uuteen elämään."

Vähäisessä majassa, korkealla Hauensteinilla, oli aivan hiljaista. Kumpikin ystävästä oli ajatuksissansa. Antero seurasi hengessä tuota pitkää ruumiinsaattoa, akkunan edessä seisova Nadler seurasi sitä silmäyksillensä. Kaukaa ja läheltä kuului vielä kirkonkellojen äänet, ja nyt tuohon yksivakaiseen ääneen sekoittui juhlallinen hautausvirsi.

Vihdoinkin oli myös ulkona hiljaa ja Antero tuuri silmänräpäyksen tulleen, jolloin kuolleet kumppalit laskettiin hautaan. Kauvempaa hän ei voinut pidättää kyyneleitänsä ja heittäytyi surullensa, jonka hän tunsi niin eronneitten, kuin jälkeenjääneitten yli. Mutta uskollinen pfälziläinenkin itki lapsen tavalla ja todellakin, semmoiset kyneleet eivät häpäise miestä, sillä ne ovat sydämmen osoittamia jaloja helmiä.

Kun muutama hetki myöhemmin majan ovi aukeni sekä äiti ja Ruppert astuivat sisälle, niin seurasi kohtaus yhtä liikuttava, kuin äskettäin kirkkomaalla tapahtunut eron hetki.

Ja kun Antero vihdoinkin löysi sanoja ja hellimmällä tavalla oli painanut sykkivästä sydäntänsä vastaan äitinsä, veljensä sekä ystävänsä, loi hän silmäyksensä taivaalle ja, muitten polvillansa ollen, rukoili hän:

Sun Herra kädessä
On kuolo, että elo,
Sun armostas on taas
Mull' raitis ruumis jalo;
Ei ollut ollenkaan
Mulla toivoa elosta,
Sä elo totinen
Mun autit kuolosta.
Sull' kiitos Isän' ain',
Kun vahvistat mun voimall'
Taas uudell'; lähestyy ann'
Valtakuntas, Jumal'!
Mun sielun' ruumiin' myös
Sä vahvista ja auta,
Ett' neuvon', puheen', työn'
Sull' aina kelvat' taitaa:
Niin kiitän hyvyyttä,
Armoas ja vakuuttas,
Jonka mulle osotat:
Tai ilon' autuas.

Ja: "Amen!... Amen!... Amen!" kaikui hartaasti kolmen onnellisen huulilta, jotka Jumalaa suuresti kiittivät.

Päätös.

Herra kaikki jalosti toimittaa. (Jesai. 28, 29.)

Antero parani täydellisesti, vaikka verkallensa, ja eräänä ihanana kesäiltana hän veljensä ja ystävänsä keralla nousi Frohburgille, monien vaivalloisten päivien perästä vilvoittaaksensa silmiänsä ja sydäntänsä Jumalan ihanan luonnon katselemisessa.

Kuten sinä iltana, jolloin Antero ja Nadler viimeiseksi viipyivät tuolla ihanalla kukkulalla, laskeutuivat he nytkin eräälle istuimelle. Uuteen elämään tointunut Antero hengitti syvään ja heitti, liikutettuna Jumalan hyvydestä, rakkaudesta, joka häneen ja tuohon maisemaan niin ilmeellisesti vaikutti, kätensä Ruppertin ja Nadlerin hartijoille, sydämmellisesti molempia syleillen.

Epäilemättä hänen mieleensä juohtui uni, jonka pfalzilainen veljensä ei kauvan sitten hänelle kertoi samalla paikalla, ja siihen yhtyi vielä nuo kauheat kuvat, jotka kaivokseen hautaus matkaan sai.

Antero oli tahallansa pysynyt tuosta onnettomuudesta vaiti, ja omansa eivät siinä suhteessa häneltä mitään kysyneet. He eivät olisi lääkärin varoittamattakaan sitä tehneet, koska itsekin sanoivat, että aikainen palautuminen tuohon kauheaan aikaan epäilemättä olisi vahingollinen rakkaalle sairaallensa.

Nyt kuitenkin alkoi Antero siitä puhua, sanoen:

"Tuolta alhaalta katsoo Trimbachin kirkontorni meihin, ja minusta on, ikäänkuin se tahtoi sanoa: 'eikö tosi, Antero, siellä ylhäällä Frohburgilla on ihanampi, kuin täällä alhaalla maan synkässä povessa? Vaan älä sentähden ole ylpeä; tosin olet onnellisesti pelastunut kuolemasta ja haudasta, joka sinulle jo oli kaivettu, — kuitenkin on hetki tuleva, jolloin sinuakin viikatemies tervehtää. Silloin sinunkin ruumiisi tulee synkkään hautaan ja toinen matkamies kentiesi, sinun paikallasi, istuu tällä ihanalla kukkulalla sekä, iloiten elämällensä, katsoo alas haudallesi."

"Kiroa moiset surulliset ajatukset", pyysi Ruppert, "ja vilvastuttakaamme silmiämme tuolla ihanalla maisemalla, joka laveana kaarena esiintyy silmiimme.

"Aivan oikein", jatkoi Antero, "seuraa vaan tarkkaan noita vuoria ja laaksoja, metsiä ja vainioita, taloja ja torneja, silloin lankeaa silmäyksesi myös noihin moniin valkoisiin risteihin, jotka niin rauhallisina kiiltävät iltaruskossa. Muistatko vielä untasi?" kääntyen pfalzilaiseen veljeen, joka vakaasti myödytti. "Jos silloin olisin totellut varoittavaa ääntäsi, niin olisin päässyt kaikista kivuista ja vaivoista, joita elämäni iltaan saakka vavisten olen muisteleva."

"Älä kiihdytä itseäsi", vastasi Nadler rukoillen, "seuraa Ruppertia ja kiroa moiset ajatukset, jotka sinua tuohon kauheaan entisyyteen saattavat."

"Ei, ei, sallikaa minun vastata", huudahti Antero. "Tähän päivään asti olen ollut vaiti, vihdoin ikävöipi sydämmeni keskustelua muitten kanssa, sillä uskokaa minua vaan, että tämä ajatus siitä on kauhea: Sinä ja kuolleitten toveriesi henget yksin tietävät, mitä olette nähneet ja koetelleet vuoren kaivoksessa. Minusta on aina, ikäänkuin minun ja kuolleitten välillä olisi joku hengellinen side, joka sitten vasta katoaa, kunminä ihmisille, jotka täydessä terveydessään maan päällä vaeltavat, olen kertonut elämämme. Minä tiedän silloin vasta todella olevani rauhallinen ja sydämmeni sopusoinnussa, jota paitse me emme tunne itseämme onnellisiksi. Siis vielä kerran: suokaa minun kertoa, kuulkaat minua keskeyttämättä."

Ruppert ja Nadler eivät voineet vastustaa näin sydäntä koskevia sanoja, sentähden sopivat äännetöinnä kuunnella.

Antero vielä kerran silmäiltyänsä ihanata maisemaa, katsahti ylös taivaalle sekä vihdoin sanoi: "Te tulette huomaamaan, että minä, kuultuani apumiehen huudon — kaivos on tulella — riensin perimmäiseen osaan tunnelia ja kehoitin nopeasti pakenemaan. Mutta enemmistö siellä työskentelevistä eivät uskoneet sanojani, siis koitin yksin pelastua. Ja pakoni olisi onnistunutkin, ellen liuennut kostealla maalla. Jo seuraavassa silmänräpäyksessä syöksyi savuavia hirssiä ja tuhkaa tunneliin ja tuo 'liian myöhään!' kaikui minun ja niitten korvissa, jotka kanssani olisivat paenneet. Kohoova savu pakoitti meidät palaamaan tunnelin syvyyteen — kalman kalpeina kauhistuksesta. Vaan ne, jotka sanojani eivät uskoneet, kävelivät tunnelirakennuksessa kiroten, ettei heitä aikaisemmin varoitettu sekä kutsuttu pois. Työmiesten joukossa oli eräs englantilainen ja tämä rohkaisti mieliämme kertoen, jo kerran olleensa yhdeksän päivää haudattuna sekä vedellä ja kaivoskynntilöillä elättäneen henkeänsä. 'Meillä siinä suhteessa on parempi kohtalo', hän lohdutti meitä, osoittaen ruokavaroja, jotka olivat mukanamme ja hevosia, jotka myös olivat kanssamme suljetut ja joita tarpeessa voi tappa. 'Meidän vapaudessa olevat toverimme koettavat kaikin voimin meitä vapauttaa pimeästä haudasta, siitä olen varma. Pääasia on, että tarkoin punnitsemme, mitä on tekemistä. Järjestys vallitseva, muutoin kaikki on hukassa.' Valitettavasti ainoastaan vähäinen osa kuunteli tätä kehoitusta, enemmistö huusi mielettömien tavalla: 'Meidän pitää ulos ja jo tänään!' — ja alkoivat heti kaivaa, huolimatta kehoituksistamme. Vaan heti

saivatkin tukehtumiskuoleman, sillä joka raosta tunkeutui heitä vastaan savua ja häkää. Tämä seikka saattoi muut järkeen; sitä paitsi kuultiin heti ulkopuolella kaivajain ryskettä. Me saatoimme ne seitsemän hevoista tunnelin perimmäiseen osaan ja sitten jakauduimme joukkoihin, joista yhdet vartioitsivat toisten nukkessa, kolmas joukko ilmoitti, mitä ulkopuolelta kuului ja neljäs joukko työskenteli savusta ja kosteasta ilmasta sairastuneitten kanssa. Minä olin ensimmäisessä joukossa vartioimassa. Yhtäkkiä kuulimme ulkopuolella kaivamista ja viimein huomasimme suureksi iloksemme savun vähenevän, merkki, että se vapaasti ja esteettömästi nousi kaivoksesta. Minä otin kiittäen Jumalata raamatun esille ja kanssani vartioitsevat pyysivät lukemaan yhden luvun siitä, ehkä eivät tätä ennen mitään kutsumusta tunteneet taivaallisiin oppeihin ja varoituksiin. Onnettomuus saattaakin ihmisen nopeasti Jumalan tykö, joka aina on viimeinen pelastus. Minä täytin toverieni toivon, vaan en ennättänyt vielä lopettaa aukaistua psalmia, kun kuulimme vettä tulvaavan kaivokseen. Heti eneni savu ja höyry ja englantilainen huusi tuskallisesti: tämä on meidän kaikkein häviö. Joutuun, käykää kanssani tuhkapylvään luo ja huutakaat kaikin voimin: 'Ei vettä! Älkää sammuttako! Avatkaat!' Se tapahtui, mutta he eivät kuulleet meitä ja lakkaamatta syöksi kaivokseen koko seuraava päivä suuri paljous vettä. Kaivaminen ulkopuolella oli loppunut ja siitä syystä valloitti taas epätoivo monet meistä; he eivät malttaneet olla koettamatta saada tietä tuhkan läpi. Englantilainen tahtoi kaikin voimin heitä estää tätä tekemästä, vaan heti huomasimme heidät muitten kera tuhkaläjän luona tukehtuneina. Yhä enemmän ja enemmän valloitti nyt epätoivo toverimme; enemmistö heittäytyi kostealle maalle toivon kuolemata. Ainoastaan nälkä pakoitti heitä tuon tuostakin nousemaan, sillä leipä oli jo viimeiseen muruun syöty ja aika lähestynyt, tappaa yksi hevoisista, ennenkuin nämät itsestänsä kuolisivat nälkään. Surulliset, tuskalliset hetket oli enään jäljellä, sillä toveri toisensa perään heitti henkensä. Ah Jumala! Kuinka raakoja ihmisiä monet niistä olivat, kun vapauden ja onnen päivä oli koittanut, — miksi pilkkasivat minua lujan uskoni tähden! Ja nyt kuolemaisillansa minua huutavat sekä kovan omantunnon vaivan rasittamina pyytävät rukoilemaan kanssansa sekä vastaan ottamaan katuvaaisia tunnustuksiansa: minä lohdutin heitä evankeliumin kalleilla sanoilla, että taivaassa on ilo yhden syntisen tähden, joka parannuksen tekee, ja että Kristus ristillä muuttumattomassa rakkaudessa on huutanut hänen kerallansa kärsivälle pahantekijälle: 'Tänään vielä olet oleva kanssani paratiisissa!' Ja tämä lohdutus lievitti noitten syntisten raukkain sydämiä ja he laskeutuivat autuaallisella hymyllä viimeiseen lepoon."

Antero keskeytyi hieman kertomuksessansa, sillä muisto kauhistavista hetkistä ahdisti hänen sydäntänsä ja esti pitkittämästä. Ruppert ja Nadler pyysivät tältä päivältä hänen jättämään kertomuksensa, vaan kun Antero kyynelvirran jälkeen tunsu sydämensä lieventyneeksi, niin hän uudestaan jatkoi:

"Pyhä Helluntai koitti ylhäällä vapaassa Jumalan ilmassa; me kaikki tiesimme sen, sillä pidimme tarkan huolen kelloistamme sekä laskimme hetket, jotka yhä pitemmiksi ja tukalimmiksi tulivat. Kun me olimme kolkossa, pimeässä vankeudessa toinen toisemme vieressä, niin arvattavasti toukokuun aurinko kultasi jättiläisvuorten huippuja. Minä olin kuulevanani kirkon kellojen äänen läheltä ja kaukaa, olin näkevänenäni siistejä ihmislapsia menevän Herran temppeliin, juhlallisesti viettäöksensä pyhää Helluntaita. Ja ehdottomasti ajattelin: Jos taivaallisen isän tahto olisi, niin hän voisi meidät heti asettaa tuohon juholliseen saattojoukkoon, jos maanjäristyksellä avaisi olopaikkamme, kuten kerran apostoleillekin teki. Vaan nyt ei enään tapahdu mitään ihmeitä ja siis olemme suljettuina vuorikaivoksessa. Harvat eloon jääneet toverit tarvitsivat uudestansa pipliallista lohdutusta; minä otin siis pyhän raamatun esille ja luin Helluntain epistolan, sitten muutamia Herran lähtöpuheista sekä ehtoollisen asetussanat. Kuulijani tunsivat itsensä tästä viimeisestä niin liikutetuiksi, että hartaasti huudahtivat: 'Ah, voimmeko me sitä nauttia!' Ainoastaan leipä ja viini puuttui, siis oli jäljellä vaan turva rukoukseen. Heti taas virkosi lakastunut toivomme, selvästi kuultuamme kaivamista tunnelissa, kuulimme vielä ilmanvaihtajan käynninkin. Se olikin tarpeellinen raittiin ilman saattamisen tähden, koska ilma luolassamme paheni pahenemistansa, monien ruumiiden tähden, jotka alkoivat mädätä."

"Miksi ette haudanneet niitä?" kysyi Nadler.

"Sentähden että siihen työhön olimme liian heikot, rakas ystävä", vastasi Antero. "Yhä väheni elossa olevien toverien lukumäärä, vaikka oli toivo heti pelastumisesta; yötä päivää kuulimme tuhkan kaivamista, myöskin olimme kuulevinamme jotakin huutoa. Muutamat sanoivat kuulleensa torven toivotusta. Emme voineet mitään vastata, sillä voimamme olivat sangen heikot. Kesäkuun kolmannen päivän ilta lähestyi ja silloin nousi kärsimyksemme korkeimmallensa. Jo täytyi luolamme häällä, lämpö eneni ja hengitys oli vaikea. Epätoivossamme valoimme ruumistamme purovedellä, joka vähän virkistikin vaan ainoastaan vähäksi ajaksi, sillä ympärillä olevien ruumiiden mätäneminen eneni. Yöllä keskiviikkoa vasten kaikki toverini vaipuivat kuoleman uneen, paitsi kaksi, joitten kanssa pakenin telineille, jotka tunnelin perille oli raketut. Nälkää sammuttaaksemme tapoimme ainoan hevosen. Vaan lihaa paistaessamme tuli sammui ummehtuneen ilman paljoudesta. Sentähden nousimme telineille ottaen vesiastian, olutta ja lamput, jotka sytytimme. Vaan sinnekin tunkeutui häkä ja sammutti tulet. Suuri väsymys valloitti minut; molemmat toverini olivat jo nukkuneet, heidän hengityksensä väheni vähemistänsä. Kuulin, kuinka ulkopuolella työskentelevät yhä lähemmäksi tulivat ja kuulin jo heidän äänensäkin. Pelastus oli siis aivan lähellä! Kuitenkaan en voinut karttaa unta, jonka vaan tiesin olevan viimeiseni, — minä laskin pääni alas, ummistin silmäni ja jätin sieluni Jumalalle... Uudestaan herätessäni olin ylhäällä Hauensteinissa, hiljaisessa majassani, raittiissa ilmassa ja sydämmellisen sukuni hoidossa."

Antero syleili taas veljeänsä ja ystävänsä vaieten, Ruppert ja Nadler eivät myös voineet puhua sanaakaan, niin mahtavasti kertomus heihin vaikutti.

Äänettöminä jättivät he sitte Frohburgin, kääntäen askeleensa kotio. Antero jäi ovelle seisomaan sanoen:

"Nyt oli viimeinen kerta, kun ihantelin viehättävätä Frohburgia, sillä olen varmaan päättänyt, huomenna palata kotiin ja hankkia itselleni paikan. Jos ansaitsenkin vähemmän, niin hengitän raitista ilmaa, enkä ole vaarassa elävänä tulla haudatuksi."

"Aivan niin", huudahti Ruppert. "Me tahdomme rehellisyydellä elää, koska nyt molemmat teemme työtä, itsemme ja hyvän, vanhan äitimme tähden."

"Ainoastaan yksi seikka on minusta vaikea", alkoi taas Antero vähän ajan perästä, "ja se on ero uskollisesta, hyvästä Nadlerista."

"Niin, miksi pitää meidän ylipäänsä eroaman?" sanoi viimeinen hymyllä, "Enkö voi seurata teitä Dossenbachiin ja emmekö vähäisillä säästöillämme voi ostaa pientä maatilaa, sitä hyvin hoitaaksemme ja siten oloamme parantaa?"

Anteron silmät säihkyivät ilosta, hän tunsu itsensä onnelliseksi ja syleili ystävätänsä.

Aikaisin seuraavana aamuna jättivät nämä onnelliset ihmiset Schweizin maan, joka niin paljon surua heille oli tuottanut, vaan ei jättämättä melkoista summaa Hauensteinin tunneliin jääville onnettomille tovereillensa.

Kuta enemmän matkustajat lähestyivät Schwarzwaldia, sitä iloisemmaksi tuli heidän mielensä, ja kun vihdoin iltapuolella Dinkelbergin kukkulat ja heti sen jälkeen Dossenbachin kirkon tornin katto esiintyivät, silloin Ruppert ei enään voinut pidättyä, vaan lauloi raikkaalla äänellä mielilaulunsa.

Ilo ja riemu syntyi ylt'ynpäri Dossenbachissa, kun Antero äitinsä, veljensä ja ystävänsä matkusti sinne. Nyt vasta tunsu tuo uskollinen nuorukainen, kuinka kaikki häntä rakastivat. Ja näitten "kaiikkien" joukosta ei Flurenbauerkaan jäänyt pois, vaan tuli myös vastaan, kuultuansa ilosanoman Anteron palajamisesta. Hän painoi hänen kättänsä sanoen:

"Sinä olet paljon vaivannut omaatuntoani. Ei yöllä eikä päivällä ollut lepoa, kuultuani tuon sanomattoman onnettomuuden, joka sinua kohtasi."

"Vaana miksi?" kysyi Antero hymyllä. "Itsehän olin siihen syynä?"

"Hm — kuitenkin", arveli Flurenbauer, "kuinka otaksutaan. Ellen silloin olisi ollut niin — sai — saituri, vaan oikeaan pyyntöösi suostunut, niin et olisi tullut haudatuksi ja maatilani olisi paremmin hoidettu. Sitä paitsi olen siitä jo rangaistukseni saanut, kun minun sinun poissa ollessasi on pitänyt muuttaa viisi palvelijata, jotka kaikki minua ovat varastaneet, että kukkaroni kovin on kuihtunut. Vaan nyt se ei enää ole tyhjä ja osoittaakseni sinulle iloa palautumisestasi kutsun sinut ja omaisesi tänä iltana luokseni ottamaan lasin hyvää — haha — sä tiedät sen jo."

Hän nauroi ja muut yhtyivät siihen.

Äiti Refi on ainoa, joka ei voinut seurata kutsumusta, sillä hän oli matkasta väsyneenä. Antero saattoi hänen kotio ja lähti sitten Flurenbauerin luo. Pöydän päästä kaikui iloiset äänet häntä vastaan ja viinikulta pisaroi ja kuohui jo laseissa, eikä sitä säästettykään, Anteron menestykseksi juotaissa...

Vuosia on jo kulunut siitä. Vaan Dossenbachin kylä on nytkin vielä olemassa ja siihen vielä Dinkelbergikin. Äiti Refi on jo aikoja maannut haudassa; Antero, Ruppert ja ystävä Nadler iloitsevat elämällensä ja ovat tulleet kelpo talonpojiksi. Itsekukin heistä hoitaa omaa maatilaansa; Ruppert on sitä paitse ihanan viinimäen omistajana. Hänen kellarissansa on jaloa viiniä; kuitenkin hän nauttii sitä ainoastaan sunnuntaisin, Jumalanpalveluksen jälkeen, iloitaksensa elämällensä.

Ken enemmän hänestä tahtoo kuulla, hän matkustakoon Dossenbachiin ja kysyköön "Antero Dinkelbergiläistä", — siellä hän on saava selityksen ja lasin hyvää viiniä, sillä Anterollakin on veljensä hyvästä tahdosta jaloa viiniä kellarissansa, — ja siihen lisäksi Nadler.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄVÄNÄ HAUDATTU: TOSI KERTOMUS
VUODELTA 1857 (PS. 85, 10) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may

do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR

BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable

donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.